

The future of Iran's gas energy policy in post-war Ukraine

Mohammad Rastegarfar ¹ Yahya Kamali ²

Abbas Maleki ³

1. Master student in Political Science, Department of Political Science, Faculty of Law and Theology, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran (Corresponding author)
2. Associate Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Theology, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran
3. Professor, Energy Policy, Faculty of Energy Engineering, Sharif University of Technology, Tehran, Iran

Abstract

The purpose of this research was to investigate the future of Iran's natural gas energy policy in the post-war era of Ukraine, so that by analyzing the situation of Iran's gas, policymaking can be done for the future. The importance of this work was due to the energy crisis in the world, especially after the war in Ukraine in the gas issue. In this research, the SWOT matrix was used, which determined the four strategies based on the strengths, weaknesses, opportunities and threats of Iran's gas energy. Qualitative content analysis method was used for data analysis and the extracted codes were coded in the relevant tables and then based on the analysis of the interviews and also the received codes for the elements of the SWOT matrix, Iran's gas energy strategies were compiled. Based on this research and based on the SWOT matrix analysis, Iran's gas energy situation was conservatively assessed (WO) due to the gas energy imbalance caused by the high consumption of gas inside the country, and it is suggested to strengthen the strong points and reduce the weak points. Weakness and accurate and timely use of international opportunities, this situation in the medium term to a competitive state (SO) and then by adding renewable energies to the country's energy portfolio and releasing a part of gas resources, the status of Iran's gas energy be upgraded to aggressive mode.

Keywords: Energy policy, Foreign policy, SWOT, Natural gas, Ukraine crisis.

Extended abstract

Purpose

The purpose of this research is to investigate the future of Iran's gas energy policy in the post-war era of Ukraine. The main reason for writing this article was to examine the state of Iran's natural gas energy policy for the period after the war in Ukraine with a forward-looking perspective in order to propose suitable strategies for the future. The importance of this work is due to the energy crisis that has occurred in the world, especially in the gas issue caused by the war in Ukraine. Therefore, it is necessary to examine the role and position of Iran as one of the important players in the field of energy and the second holder of gas reserves in the world in the post-crisis era.

Methodology

In this research, the analytical framework of SWOT matrix was used to determine the appropriate strategies while examining the strengths, weaknesses, opportunities and threats of Iran's gas energy policy. Part of the data collection process was done based on documentary studies. Also, a semi-standard interview was sent and received to the experts of the gas industry, university professors and managers of related institutions in the field of energy to calculate the strengths, weaknesses, opportunities and threats of Iran's natural gas energy, and then they were coded. The relevant codes were classified in the four components of the SWOT matrix. In order to determine the strategies of SWOT matrix components, interviews were conducted with the country's energy experts and the interviews were analyzed and evaluated using the qualitative content analysis method. The criterion of sampling from the interviews was to achieve theoretical saturation in such a way that the sampling continued until achieving the repetition of extracted concepts and not obtaining a new concept. Based on this, Iran's natural gas energy strategies were developed separately in the relevant matrices.

Results and summary

Iran's gas energy situation is conservatively evaluated due to the problem of gas energy imbalance and high gas consumption inside the country; This means that it is not in a defensive state, nor does it have competitive and aggressive characteristics. As a result, it is suggested to diversify the energy portfolio by strengthening and increasing the strengths such as the development of gas fields, exploitation of undeveloped fields, and minimizing the weaknesses such as optimizing energy consumption in order to reduce the wastage of gas energy resources. the country and using international opportunities such as the energy crisis caused by the war in Ukraine and the need of neighboring countries for gas and strengthening energy diplomacy in energy demanding countries as well as repelling and reducing external threats by diversifying the energy distribution and transmission model such as The simultaneous use of pipelines and the LNG system, the strengthening of defense dimensions and the use of non-operating defense knowledge in order to ensure energy security, the existing

situation to a competitive state, and then by replacing renewable energies such as nuclear energy, solar energy, hydrogen energy and other new energies to the country's energy basket, a part of Iran's natural gas energy to be released for export to applicant countries in order to create wealth and create political-energy dependence, in order to improve the status of natural gas energy exports in the world markets to be upgraded to an aggressive mode, as a result of this action, the country's regional security can be strengthened, it can be used politically in international political relations, the country's economy and wealth can be increased, and the infrastructure can be expanded. It is necessary to pay for the development of the country.

E-ISSN: 2345-2552 / Center for Strategic Research / Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies

Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

10.30507/jmsp.2024.450838.2714

آینده سیاست‌گذاری انرژی گاز ایران در دوران پسا جنگ اوکراین

محمد رستگارفرد^۱ ، یحیی کمالی^۲ ، عباس ملکی^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد علوم سیاسی گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و الهیات، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران (نویسنده مسئول)
۲. دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و الهیات، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران
۳. استاد سیاست‌گذاری انرژی، دانشکده مهندسی انرژی، دانشگاه صنعتی شریف، تهران، ایران

چکیده

هدف از انجام این پژوهش، بررسی آینده سیاست‌گذاری انرژی گاز طبیعی ایران در دوران پسا جنگ اوکراین بوده است تا با تحلیل وضعیت گاز ایران، برای آینده سیاست‌گذاری صورت بگیرد. اهمیت این کار به دلیل بحران انرژی پیش‌آمده در جهان به‌ویژه بعد از جنگ اوکراین در مسئله گاز بوده است. در این پژوهش از ماتریس سوات استفاده شد که بر اساس نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای انرژی گاز ایران به تعیین استراتژی‌های چهارگانه پرداخته شد. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده گردید و کدهای استخراج شده در جداول مربوطه کدگذاری شد و سپس بر اساس تحلیل مصاحبه‌ها و همین‌طور کدهای دریافت‌شده برای عناصر ماتریس سوات، استراتژی‌های انرژی گاز ایران تدوین گردید. بر مبنای این پژوهش و بر اساس تحلیل ماتریس سوات، وضعیت انرژی گاز ایران با توجه به ناترازی انرژی گاز ناشی از مصرف بالای گاز در داخل کشور، محافظه‌کارانه (WO) ارزیابی گردید و پیشنهاد می‌شود با تقویت نقاط قوت و کاهش نقاط ضعف و استفاده دقیق و به‌هنگام از فرصت‌های بین‌المللی، این وضعیت در میان‌مدت به حالت رقابتی (SO) و سپس با افزودن انرژی‌های تجدیدپذیر به سبد انرژی کشور و آزادسازی بخشی از منابع گازی، وضعیت انرژی گاز ایران به حالت تهاجمی ارتقا یابد.

کلیدواژه‌ها: سیاست‌گذاری انرژی، سیاست خارجی، سوات، گاز طبیعی، بحران اوکراین.

مقدمه

حمله نظامی روسیه به اوکراین، تبعات زیادی برای انرژی در ابعاد گوناگون آن از جمله قیمت انرژی و امنیت انرژی در مقیاس جهانی داشته و روابط کشورهای اروپایی با روسیه را تحت الشعاع قرار داده تا جایی که تحریم‌های گسترده‌ای علیه روسیه اعمال گردیده است. از طرفی ولادیمیر پوتین (رئیس جمهور روسیه) دستور تحریم اروپا را صادر کرده است و این موضوع می‌تواند به ایجاد درگیری و اختلاف بین کشورهای اروپایی بر سر انرژی دامن بزند. جنگ اوکراین انرژی گاز بسیاری از کشورها به‌ویژه در اروپا را با چالش‌هایی مواجه کرد. از این‌رو بررسی نقش و جایگاه ایران به‌عنوان یکی از بازیگران مهم عرصه انرژی و دومین دارنده ذخایر گازی جهان در دوران پس از این بحران ضروری است.

در پژوهش‌های امیددی (۲۰۱۲) به موضوع بحران در بحث صادرات گاز از کشور روسیه به سایر کشورهای اروپایی پرداخته شده است. در این پژوهش آمده است که با توجه به تجربه اروپا در این موضوع، اتحادیه اروپا به دنبال یافتن منابع جایگزین مختلف دیگری است و از آنجا که ایران به‌عنوان دومین دارنده ذخایر گاز در جهان و نزدیکی به منطقه قفقاز است، یکی از گزینه‌های مناسب به جهت انتقال گاز به کشورهای اروپایی مدنظر است. این موضوع بیان می‌دارد که انرژی به‌عنوان عاملی راهبردی و استراتژیک در بین کشورهای جهان به شمار می‌آید و به‌عنوان سلاحی پر قدرت برای اعمال هژمونی توسط دارنده‌های آن، بر کشورهای فاقد این انرژی، استفاده می‌گردد. در این خصوص انرژی به‌عنوان قوه محرکه شبکه تأمین نیازهای انسانی در جامعه بشری نیز همواره دارای اهمیت بوده است؛ به‌ویژه پس از وقوع انقلاب صنعتی که منجر به نیاز بیشتر تمدن نوظهور غرب به منابع انرژی پایدار گردید. همچنین انرژی به‌عنوان عاملی استراتژیک و به‌عنوان عنصری راهبردی در جهان مطرح گردید و اهمیتی دوچندان یافت. با وارد شدن بازیگران جدیدی مانند ایران، روسیه و تا حدودی ونزوئلا در چند دهه گذشته به عرصه سیاست‌گذاری انرژی و کنترل منابع انرژی، تسلط آمریکا بر منابع انرژی فسیلی کاهش یافته است؛ اما ایالات متحده همچنان بر تولید و توزیع انرژی در جهان مسلط است و از این تسلط در جهت کنترل قدرت‌های نوظهوری مانند ایران، روسیه، هند و چین به‌خوبی بهره می‌گیرد. به همین سبب است که با بهره‌گیری از توان ناتو همیشه میان روسیه و آلمان فاصله لازم را ایجاد می‌کند تا مانع از آن شود که انرژی روسیه با فناوری و قدرت مالی و اقتصادی آلمان پیوند بخورد و به طریق مختلف مانع از رسیدن انرژی ایران به هند و سپس چین می‌شود که یکی از نشانه‌های

آشکار این موضوع، ایجاد مانع بر سر راه ساخت خط لوله انتقال گاز ایران به پاکستان و هند است. تسلط بر منابع انرژی، تسلط بر جهان را به همراه خواهد داشت و امروزه بیشتر از گذشته سرنوشت ژئوپلیتیک قدرت در جهان به سرنوشت انرژی و منابع آن وابسته است و آینده قدرت و آینده انرژی به هم گره خورده است (خانه‌آباد، ۲۰۲۱: ۱۴-۱۶).

روسیه جدید با استفاده از انرژی به‌عنوان یک سلاح، در پی بازسازی امپراتوری خود است. از سال ۲۰۰۴ یک مدل اقتصادی توسط دولت روسیه اعلام شده است. این مدل عقلایی شدن نام‌گذاری شده و توسط دولت پوتین به مرحله اجرا درآمده است. دولت روسیه شرکت‌های خارجی را از خرید هر نوع سهام در صنعت انرژی این کشور منع کرده و این امکان را برای شرکت گازپروم فراهم کرده است تا با خرید و کنترل شبکه انرژی روسیه به بازوی مهم اقتصادی دولت تبدیل شود. گازپروم اهرم قدرتمند دولت در مدیریت اقتصادی-سیاسی داخل روسیه و هم در بازارهای جهانی انرژی است (رمضان‌زاده و حسینی، ۲۰۱۰: ۴۱).

ایران با کشور روسیه روابط ویژه‌ای دارد اما برخورداری ایران از منابع انرژی، ایران را در جایگاه ویژه‌ای قرار داده است. از این‌رو باید از فرصت‌های جهانی پیش‌آمده در حوزه انرژی در راستای رشد اقتصادی، ارتقای جایگاه ژئوپلیتیکی و تأمین منافع ملی نهایت بهره را برد. ایران، دارای ۳۴ تریلیون متر مکعب گاز طبیعی است و این میزان منابع گازی، حدوداً ۱۷ درصد از کل ذخایر گازی جهان است. برخی بر این باورند که ایران می‌تواند به تأمین‌کننده اصلی گاز اروپا تبدیل شود و جایگزین صادرات گاز روسیه شود. با این حال، تحلیلگران و متخصصان انرژی ایرانی حتی با وجود این پتانسیل در این مورد تردید دارند. تفاوت چشمگیری بین تولید و صادرات ایران با روسیه وجود دارد. صادرات گاز روسیه در یک سال تقریباً ۱۸۰ میلیارد متر مکعب است. اروپا و ترکیه حدود ۱۳۰ میلیارد متر مکعب آن را دریافت می‌کنند. در حالی که صادرات گاز ایران در هر سال حدود ۲۵ میلیارد متر مکعب است. اگر ایران بخواهد تولید گاز خود را در حدود ده سال به ۱/۵ میلیارد متر مکعب در روز افزایش دهد، باید ۹۰ میلیارد دلار در این حوزه سرمایه‌گذاری کند (مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، ۲۰۲۱).

موضوع سیاست‌گذاری انرژی در حوزه گاز به‌عنوان یکی از موضوعات کلیدی در بین نخبگان دانشگاهی و اجرایی حوزه انرژی و سیاست خارجی در وزارت نفت و وزارت امور خارجه مطرح است. استفاده بهینه از منابع انرژی به‌ویژه تولید و صادرات گاز و به‌کارگیری این ظرفیت مهم و استراتژیک در تنظیم روابط خارجی با کشورهای منطقه

و همچنین سایر کشورها در دستور کار است. در این راستا هدف پژوهش حاضر تحلیل آینده سیاست‌گذاری انرژی ایران (مورد مطالعه: صنعت گاز) در دوران پساجنگ اوکراین است. برای دستیابی به این هدف از ماتریس سوات (SWOT) استفاده می‌شود. این ماتریس، چهار مؤلفه نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها را مورد بررسی قرار می‌دهد.

۱. پیشینه پژوهش

در گذشته کارهای پژوهشی مختلفی روی مسئله انرژی گاز انجام شده بود که بعضاً بیشتر به بررسی مسئله صنعت گاز از جنبه صرفاً داخلی یا صرفاً خارجی و برخی دیگر از کارها نیز به بررسی جنبه‌های فناورانه مسئله صنعت انرژی گاز پرداخته بودند. در برخی نیز وضعیت سیاست‌های انرژی گاز ایران در دوره‌های بحران‌های سیاسی و نظامی قبل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته شده بود.

کریمی و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با استفاده از شیوه فراتحلیل اسناد بالادستی، اطلاعات و آمار مبادلات گاز طبیعی را بررسی کردند و نتایج پژوهش نشان می‌دهد که سیاست دیپلماسی گازی ایران با یک فرصت و یک تهدید مواجه است: فرصت افزایش اهمیت جغرافیایی ایران به دلیل رشد نقاط تولید و مصرف گاز در منطقه و تهدید کسری تراز گازی کشور پس از صادرات محوری. در پژوهشی دیگر نونزاد و کریمی (۲۰۱۷) به موضوع روابط روسیه و آمریکا و مسائلی همچون حفظ و گسترش نفوذ در مناطق اطراف روسیه، موضوع ژئوپلیتیک و خطوط انتقال انرژی، استقرار سامانه‌های دفاع موشکی آمریکا و ناتو در شرق اروپا، مسئله هسته‌ای ایران و کره شمالی که تأثیر فراوانی بر این روابط داشته است، پرداختند. بحران اوکراین می‌تواند باعث برجسته شدن جایگاه ایران به عنوان یک تولیدکننده انرژی شود و ایران را به عنوان آلترناتیو روسیه در تأمین انرژی کشورهای اروپایی مطرح نماید. راعی و همکاران (۲۰۲۱) نیز در پژوهشی عنوان کرده‌اند کشورهای هدف علاقه‌مند هستند که مبدأ تأمین گاز طبیعی خود را به منابع ثابت و ویژه محدود نکنند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، سه عامل جدا افتادگی ایران از سیستم تجارت و مالی جهان، نفوذ سیاسی کشورهای قدرتمند در کشور هدف و وضعیت منابع گاز طبیعی، تولید و توسعه آن‌ها در کشورهای هدف به عنوان عوامل مؤثر کلیدی به دست آمد.

صباغیان و رسولی (۲۰۲۱) در پژوهشی با اشاره به اهمیت انرژی به بررسی و ارزیابی کنش‌ها، واکنش‌ها و رفتارهای روسیه به عنوان صادرکننده انرژی و اتحادیه

اروپا به‌عنوان واردکننده انرژی پس از بحران اوکراین به‌عنوان انتقال‌دهنده انرژی پرداخته‌اند و با روش توصیفی به این پرسش که «متغیر انرژی چه نقشی در روابط روسیه و اتحادیه اروپا پس از بحران اوکراین داشته است؟» پاسخ داده‌اند. نتایج توصیف و تحلیل شرایط، حاکی از وجود نوعی وابستگی متقابل فزاینده میان آن‌ها دست‌کم تا یک دهه آینده به‌ویژه در بخش گاز است.

در پژوهش دهشیری و غفوری (۲۰۱۵) ایران به‌عنوان یکی از مهم‌ترین بازیگران اثرگذار در منطقه که نقش بسیار زیاد و بسزایی را در ایجاد نظم منطقه‌ای و شکل‌دهی به ساختارهای سیاسی، اقتصادی و امنیتی خاورمیانه دارد، نام برده شده است. در این پژوهش با پیشنهاد راهبرد «موازنه سه بُعدی قدرت» به بررسی پیش‌شرط‌ها و لوازم اتخاذ این راهبرد و چگونگی بهره‌گیری جمهوری اسلامی ایران، به‌عنوان عامل ثبات در منطقه، از سیاست بی‌طرفی فعال در قبال قدرت‌های بین‌المللی در عین جلوگیری از بروز خلأ قدرت در خاورمیانه، پرداخته شده است.

رضایی و همکاران (۲۰۱۸) نیز طی پژوهشی که با استفاده از رویکرد سوات به انجام رسانیده‌اند، به بررسی رشد مصرف انرژی در جهان پرداخته‌اند. وجود شرایط ویژه در صنعت گاز ایران نظیر در اختیار داشتن بزرگ‌ترین ذخایر گازی جهان، موقعیت ژئوپلیتیکی ویژه و خاص، امکان دسترسی وسیع به آب‌های آزاد جهان و همچنین دارای زیرساخت‌های لازم برای خطوط انتقال انرژی و ایجاد زیرساخت‌های ذخیره‌سازی گاز طبیعی دارای مزایای بالفعل و بالقوه ارزیابی شده است. بنابراین به این نتیجه رسیده‌اند که با بهره‌گیری از این مزایا می‌توانیم با هدف‌گذاری و اقدامات مناسب در راستای توسعه تجارت منطقه‌ای و جهانی گاز، به نقش‌آفرینی در بازار گاز بپردازیم.

یاسین کریم (۲۰۱۵) در پژوهشی به سیاست‌گذاری امنیت انرژی توسط اتحادیه اروپا پس از بحران اوکراین پرداخته است. در این پژوهش با پرداختن به موضوع تنش‌های سیاسی که پس از بحران اوکراین بین روسیه و غرب به وجود آمده است، امنیت انرژی اتحادیه اروپا (EU) را به‌عنوان یک مشکل در دستور کار اتحادیه اروپا قرار داده است. در این پژوهش، کاهش تقاضا در میان اعضای اتحادیه اروپا و بهبود بهره‌وری انرژی از نقاط قوت به شمار می‌رود. اتحادیه اروپا همچنین فرصت‌هایی برای مقابله با بحران دارد، مانند کاهش قیمت نفت و تنوع در عرضه انرژی، درحالی‌که کاهش تولید انرژی داخلی و مسئله اوکراین تهدیدی برای امنیت انرژی اتحادیه اروپا است. در پژوهشی که توسط برتالان و ناگی (۲۰۱۴) انجام شد به اهمیت موضوع بحران روسیه و اوکراین و در پس آن، سیاست انرژی در آینده بازی ژئوپلیتیک اوراسیا پرداخته شد.

در این پژوهش بحران روسیه و اوکراین یکی از مهم‌ترین چالش‌های ابتدای قرن بیست‌ویکم از جنبه‌های منطقه‌ای و جهانی برشمرده شده است. نویسندگان در این پژوهش تلاش می‌کنند تا با در نظر گرفتن حوزه‌های منافع روسیه، اوکراین، ایالات متحده و اتحادیه اروپا، تحلیل جامعی از این بحران ارائه دهند.

در پژوهشی دیگر بلی (۲۰۰۳) به بررسی و مطالعه ابعاد جدید امنیت انرژی اتحادیه اروپا و تأثیر آن‌ها بر روابط با روسیه در طول دهه گذشته، پرداخته است. در این پژوهش آمده است که موضوع انرژی نقش مهمی در این میان ایفا کرده است. در واقع، صادرات نفت و گاز روسیه به‌عنوان بخشی از سیاست خارجی این کشور اهمیت روزافزونی یافته است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که علی‌رغم چهارچوب جامع تئوری امنیت، تأثیر ساختارهای بین‌المللی توسط مکتب کپنهاگ نادیده گرفته شده است.

در پژوهش حاضر، مسئله سیاست‌گذاری برای انرژی گاز ایران بر اساس بررسی و احصای نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها، در قالب پرسش‌نامه و سپس با روش تحلیل محتوای کیفی مصاحبه‌های انجام گرفته از مسئولین و مدیران انرژی و سیاست خارجی کشور، صورت پذیرفت که ناظر بر دو بخش وضعیت داخلی انرژی گاز و وضعیت انرژی گاز از حیث مسائل خارجی و بیرونی و صادرات آن پرداخته شده است.

گاز طبیعی به‌عنوان یک سوخت تمیز مورد توجه کاربران انرژی در سراسر جهان قرار گرفته است. مقدار گاز در دسترس در جهان، اعم از منابع متعارف و غیرمتعارف، در حدی است که بتوان برای آن سیاست‌گذاری میان‌مدت کرد. گاز مشکلات زیست‌محیطی زغال سنگ را نداشته، برخلاف انرژی‌های تجدیدپذیر، نیازمند پرداخت یارانه و کمک دولتی برای تشویق مردم به استفاده از آن نیست و دولت‌ها با مقدار کمی سرمایه‌گذاری می‌توانند از آن بهره‌مند شوند. سؤال اصلی آن است که آیا گاز طبیعی می‌تواند در دراز مدت نیز نیازهای انرژی بشر را بر طرف سازد؟ اگر چه گاز یک سوخت تمیز است؛ اما نباید از یاد برد که در هر حال از سوخت‌های فسیلی و دارای آلودگی ولو اندک به شمار می‌رود (ملکی، ۲۰۱۴:۶۳).

تاریخ تغییرات و دگرگونی‌های توسعه و پیشرفت صنعت نفت در ایران- از زمان اولین استخراج در کشور تا ملی شدن صنعت نفت و در نهایت، کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ شواهد تاریخی انکارناپذیری در اثبات ارتباط سیاست خارجی و انرژی پیش‌روی ما می‌گذارد. در پنج سال پیش از انقلاب اسلامی در ایران، با رشد تولید و افزایش قیمت نفت، باز هم سیاست خارجی ایران در قبال کشورهای مصرف‌کننده انرژی، به‌خصوص

آمریکا، تأثیر زیادی بر اقتصاد و سیاست بین‌المللی ایران داشت. تا جایی که در سنجش ارتباط انرژی و سیاست، این مسئله یکی از مهم‌ترین علل ورشکستگی اقتصاد ایران و ایجاد زمینه رشد انقلاب اسلامی در ایران دانسته می‌شود. پس از انقلاب اسلامی نیز با سیاست‌های دولت مبتنی بر صادرات نفت و تحریم صادرات نفت خام به برخی از کشورها، سیاست بین‌المللی اقتضای شرایط جدیدی برای توسعه انرژی در ایران داشت. بعدها بروز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، کشور ما را بار دیگر به‌سوی صادرات نفت سوق داد. به طور کلی روند تاریخی نفت ایران مملو از درهم‌تنیدگی‌های این صنعت با سیاست خارجی و بین‌الملل است. راه حلی که بسیاری از این صاحب‌نظران پیشنهاد می‌کنند، ایجاد یک پایگاه تصمیم‌گیری کلان و بلندمدت در انرژی، در قالب سند‌های چشم‌انداز بلند مدت با ضمانت اجرای قابل اتکاست تا این تصمیمات از حالت فرد محوری و تأثیرپذیری از تحولات کوتاه مدت سیاست داخلی و یا خارجی خارج شود (ملکی، ۲۰۱۴: ۱۰۸-۱۰۹).

۲. چهارچوب مفهومی

۲-۱. امنیت انرژی

مفهوم امنیت انرژی در سالیان اخیر در سطح وسیعی مورد توجه اندیشمندان حوزه روابط بین‌الملل قرار گرفته است و وارد دستور کار مطالعاتی این اندیشمندان شده است. موضوع انرژی در ابتدا بیشتر دارای ابعاد اقتصادی بود؛ اما در سالیان اخیر و به‌ویژه پس از بحران گازی سال ۲۰۰۶ بین روسیه و اوکراین، ابعاد امنیتی و سیاسی آن نیز پُرنگ شده است. پس از وقوع مجدد این بحران در سال ۲۰۰۹، تنش‌های مکرر در منطقه راهبردی خاورمیانه و به‌ویژه پس از مناقشه روسیه و غرب در بحران اوکراین در سال ۲۰۱۴ اهمیت آن دو چندان گشته است. تمام انواع انرژی از لحاظ در معرض بودن و امنیتی کردن در یک سطح نیستند. گاز طبیعی برای امنیتی کردن و انرژی‌های تجدیدپذیر در انتهای این صف قرار دارند، زیرا عمدتاً به صورت محلی تولید و مصرف می‌شوند (طاهری و سیفی، ۲۰۱۴: ۱۲۹). امنیت انرژی فقط به معنای دسترسی بی‌وقفه به انرژی نیست، بلکه تأمین منابع انرژی با قیمتی مقرون به صرفه است. این موضوعی است که اهمیت همیشگی دارد و بار دیگر به دلیل بحران انرژی جهانی ناشی از حمله روسیه به اوکراین، در دستور کار سیاست قرار دارد. افزایش قیمت انرژی در مقیاسی به اندازه کافی بزرگ بوده است که چشم‌انداز اقتصاد جهانی را به میزان قابل توجهی

بدتر کرده است و مشکلاتی را برای خانوارها و عملیات صنعتی ایجاد کرده است و بسیاری از دولت‌ها را وادار کرده است که اولویت‌های سیاست خود را مجدداً تنظیم کنند. تهدیدهای امنیتی سنتی، حتی با ظهور آسیب‌پذیری‌های بالقوه جدید، همچنان پابرجا هستند (IEA, 2022).

۲-۲. تغییرات بازار انرژی در جهان

در بازارهای انرژی تغییرات قیمت‌ها چشمگیر بوده و در روابط بین کشورها و نقش برخی تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان بزرگ تحولات چشمگیری رخ داده است. کشورهای غربی در واکنش به حمله روسیه به اوکراین، تحریم‌های فراگیری علیه مسکو اعمال کرده‌اند که نفت روسیه نیز مشمول تحریم‌ها است. روسیه در واکنش به تحریم‌های اروپا عرضه گاز به این قاره را به شدت محدود کرده است. واردکنندگان بزرگ گاز نظیر آلمان باید از مصرف انرژی خود بکاهند و منابع جدیدی برای تأمین نیاز خود به انرژی پیدا کنند. از سوی دیگر، کشورهای دارای درآمد کم و متوسط به دنبال منابع ارزان انرژی هستند. کشورهایی نظیر پاکستان، بنگلادش و سریلانکا دچار خاموشی شده‌اند. لازم است بدانیم که در بازار جهانی انرژی، ایران از دو نظر در کانون توجه و مرکز تعاملات بین‌المللی قرار دارد. اول، موقعیت ژئوپلیتیک کشور و قرار داشتن در کانون بیضی انرژی جهانی و دوم، نقش حیاتی ایران در امنیت جهانی انرژی است. بر این اساس، ایران با در اختیار داشتن ذخایر غنی گاز طبیعی و همچنین به‌عنوان نزدیک‌ترین مسیر ترانزیت گاز کشورهای منطقه به بازارهای جهانی و به‌ویژه کشورهای جنوب شرقی آسیا و اروپا، نقش غیرقابل انکاری در منطقه بر عهده دارد (رضایی و همکاران، ۲۰۱۸: ۷۰-۷۱).

ایران به‌عنوان اقتصادی‌ترین، امن‌ترین و نزدیک‌ترین گذرگاه گازی کشورهای آسیای میانه به بازارهای جهانی و به‌ویژه کشورهای جنوب آسیا و اروپا، نقشی انکار نشدنی در بازارهای جهانی انرژی داشته و خواهد داشت. از سویی با توجه به موقعیت جغرافیایی پر اهمیت ایران، هند، چین و کشورهای اروپایی بزرگ‌ترین بازار بالقوه گاز طبیعی ایران به شمار می‌آیند. بر پایه پیش‌بینی‌ها، مصرف گاز در این مناطق در دو دهه آینده به دلیل نیاز نیروگاه‌های برق و مسائل زیست محیطی، افزایش خواهد یافت. بنابراین منطقی است که زمینه‌های انتقال گاز طبیعی از ذخایر بسیار سرشار ایران به بازارهای رو به رشد (حتی به صورت خط لوله یا ال.ان.جی) بررسی شود. بنابراین می‌توان ادعا کرد که انرژی یکی از حلقه‌های پیوند ایران با جهان خارج است و از این

نظر، دیپلماسی انرژی ایران و توسعه ملی کشور، به صورت متقابل با یکدیگر تعامل و پیوندی عمیق می‌یابند. به این ترتیب می‌توان گفت که موضوع انرژی و چگونگی توسعه آن برای جمهوری اسلامی ایران، به‌عنوان یک ابزار قدرت و هم به‌عنوان یک هدف سیاست خارجی مطرح است (اعتصامی، ۲۰۱۸: ۱۰۸).

Natural gas: Inter-regional trade

Billions cubic metres	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Change 2019/2018	Change 2020/2019
Total	692.2	686.0	680.9	756.9	718.8	715.8	795.5	905.5	765.6	732.2	686.2	-2.2%	-2.2%
LNG imports	13.1	95.0	45.9	27.7	1.7	2.5	2.2	2.2	2.2	1.3	1.3	-12.5%	-10.3%
Total imports	193.2	264.9	89.0	27.6	47.1	58.2	67.7	78.8	74.4	67.4	67.4	-0.0%	-10.1%
Pipeline exports	29.2	36.1	46.3	42.5	40.4	47.1	58.2	49.1	67.8	74.4	67.4	0.0%	10.1%
LNG exports	1.5	15.8	65.6	92.2	65.8	67.9	62.7	62.8	127.2	182.2	182.2	27.2%	17.4%
Total exports	30.7	51.9	111.9	134.7	106.2	115.0	120.9	111.9	194.6	266.6	266.6	34.2%	17.4%
Other North America													
Pipeline imports	29.2	36.1	46.3	42.5	40.4	47.1	58.2	49.1	67.8	74.4	67.4	0.0%	10.1%
LNG imports	1.5	15.8	65.6	92.2	65.8	67.9	62.7	62.8	127.2	182.2	182.2	27.2%	17.4%
Total imports	30.7	51.9	111.9	134.7	106.2	115.0	120.9	111.9	194.6	266.6	266.6	34.2%	17.4%
Pipeline exports	29.2	36.1	46.3	42.5	40.4	47.1	58.2	49.1	67.8	74.4	67.4	0.0%	10.1%
LNG exports	1.5	15.8	65.6	92.2	65.8	67.9	62.7	62.8	127.2	182.2	182.2	27.2%	17.4%
Total exports	30.7	51.9	111.9	134.7	106.2	115.0	120.9	111.9	194.6	266.6	266.6	34.2%	17.4%
Other Europe & Central America													
Pipeline imports	6.4	9.3	11.1	12.8	12.6	12.1	12.6	11.7	11.6	9.9	10.5	6.1%	12.4%
LNG imports	6.4	9.3	11.1	12.8	12.6	12.1	12.6	11.7	11.6	9.9	10.5	6.1%	12.4%
Total imports	12.8	18.6	22.2	25.6	25.2	24.2	25.2	23.4	23.2	19.8	20.4	8.8%	15.2%
Pipeline exports	19.2	28.2	35.2	31.0	31.5	31.2	38.8	38.7	39.0	43.4	46.2	11.9%	5.7%
LNG exports	1.1	6.1	15.1	61.2	34.7	32.6	29.7	27.3	23.0	25.9	26.2	10.9%	0.0%
Total exports	20.3	34.3	50.3	92.2	66.2	63.8	68.5	66.0	62.0	69.3	72.4	10.8%	5.7%
Other Asia													
Pipeline imports	224.8	234.4	228.5	234.1	209.4	214.9	230.6	247.2	247.3	237.0	211.3	-11.1%	0.8%
LNG imports	69.1	89.2	69.5	61.8	59.1	56.9	64.4	64.7	61.9	119.1	119.1	19.2%	0.0%
Total imports	293.9	323.6	298.0	295.9	268.5	271.8	295.0	311.9	309.2	356.1	330.4	9.3%	15.6%
Pipeline exports	5.1	5.1	5.1	5.0	12.0	11.9	10.0	9.6	9.1	26.0	26.0	28.0%	0.0%
LNG exports	5.1	5.1	5.1	5.0	12.0	11.9	10.0	9.6	9.1	26.0	26.0	28.0%	0.0%
Total exports	10.2	10.2	10.2	10.0	24.0	23.8	20.0	19.2	18.2	52.0	52.0	28.0%	0.0%
Other CIS													
Pipeline imports	26.5	26.4	26.2	24.0	26.3	26.3	28.8	30.4	28.8	26.8	26.7	-10.6%	2.8%
LNG imports	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	0.0%	0.0%
Total imports	27.5	27.4	27.2	25.0	27.3	27.3	29.8	31.4	29.8	27.8	27.7	-10.6%	2.8%
Pipeline exports	51.1	71.8	69.7	69.9	76.4	72.8	78.0	78.0	85.9	85.9	81.8	-27.8%	-2.7%
LNG exports	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	0.0%	0.0%
Total exports	52.1	72.8	70.7	70.9	77.4	73.8	79.0	79.0	86.9	86.9	82.8	-27.8%	-2.7%
Other Latin America													
Pipeline imports	19.4	19.0	5.3	6.9	7.6	8.6	7.3	4.6	2.1	1.8	1.1	-28.4%	-16.3%
LNG imports	1.0	1.4	4.2	4.3	5.3	9.0	15.7	19.0	19.4	19.4	19.2	-0.1%	20.0%
Total imports	20.4	20.4	9.5	11.2	12.9	17.6	23.0	23.6	21.3	21.2	20.3	-4.2%	1.0%
Pipeline exports	100.0	120.7	130.0	136.9	152.2	136.4	136.0	133.0	124.0	124.0	126.9	10.0%	10.8%
LNG exports	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	0.0%	0.0%
Total exports	101.0	121.7	131.0	137.9	153.2	137.4	137.0	134.0	125.0	125.0	127.9	10.0%	10.8%

شکل ۱: وضعیت تجارت درون منطقه‌ای گاز طبیعی از سال ۲۰۱۰ تا سال ۲۰۲۰

منبع: (BP, 2021)

شکل (۱)، میزان تجارت درون منطقه‌ای گاز طبیعی را در سطح جهانی از سال ۲۰۱۰ تا سال ۲۰۲۰ بر اساس تجارت در مناطق مختلف جهان و همچنین به تفکیک واردات و صادرات با استفاده از خطوط لوله و LNG نشان می‌دهد. بر اساس گزارش فوق که پایگاه اطلاع‌رسانی BP آن را منتشر نموده است، مجموع واردات گاز طبیعی در اروپا (از طریق خطوط لوله و LNG) با میزان ۳۲۶/۱ میلیارد متر مکعب در سال ۲۰۲۰ قابل توجه است. همچنین مجموع صادرات گاز طبیعی روسیه بر اساس خطوط لوله و LNG در سال ۲۰۲۰ برابر ۲۳۸/۱ میلیارد متر مکعب بوده است که بیشترین میزان صادرات جهانی را به خود اختصاص داده است.

چین بازار بزرگ مصرف آینده دنیا است و ایران نیز یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان انرژی در جهان است. چین یک بازار قابل اتکا برای ایران است و ایران نیز با توجه به ذخایر عظیم انرژی یک تأمین‌کننده قابل اتکا برای چین به شمار می‌رود. کشور چین روز به روز نیاز بیشتری به مصرف انرژی دارد و ایران نیز به نوبه خود یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان نفت و گاز است. همچنین چین برای توسعه خود نیاز به انرژی تمیز دارد و این انرژی تمیز تا حد زیادی در گرو مصرف گاز و LNG است که ایران یکی از تولیدکنندگان عمده آن است (قاضی زاده و طالبی فر، ۲۰۱۰: ۱۶۹).

۳. روش پژوهش

روش پژوهش در این تحقیق، روش کیفی است که عبارت از مجموعه فعالیت‌هایی مانند مشاهده، مصاحبه و شرکت گسترده در فعالیت‌های پژوهشی است که هرکدام به نحوی پژوهشگر را در کسب اطلاعات دست اول درباره موضوع مورد نظر یاری می‌دهند. این روش به این صورت است که اهمیت، اهداف و مراحل هر روش و نمونه‌های کاربرد آن در پژوهش‌های سیاست‌گذاری عمومی ارائه شود تا مخاطب ضمن شناخت چگونگی انجام هر روش، با حوزه‌ها و مسائل سیاست‌گذاری عمومی که با روش‌های مختلف تجزیه و تحلیل کیفی انجام می‌شوند، آشنا گردد. «رایف و لیس» تحلیل محتوا را چنین معرفی می‌کنند: «قرار دادن قاعده و محتوای ارتباطات در طبقات (مقوله‌های) خاص بر اساس قواعد و تحلیل روابط بین آن مقوله‌ها با استفاده از آزمون‌های آماری» در تعریفی از مانهایم و ریچ، «تحلیل محتوا عبارت است از توضیح، ارزیابی و تفسیر نظام‌دار ماهیت پیام.» تحلیل محتوا روشی (در واقع مجموعه‌ای از روش‌ها) را در اختیار ما می‌گذارد که به یاری آن می‌توانیم برخی از شواهد کاملاً مادی رفتارها روابط موجود بین انواع گوناگونی از بازیگران سیاسی را تا حدودی خلاصه کنیم. تحلیل محتوا از جمله روش‌های مرسوم برای مطالعه دقیق و نظام‌مند انواع متون به‌ویژه متون رسانه‌ای است و در تمامی شاخه‌های علوم اجتماعی کاربرد دارد (کمالی، ۲۰۲۲: ۱۷۹-۱۸۰). از روش تحلیل محتوای کیفی در حوزه سیاست‌گذاری عمومی در زمینه‌های مختلفی استفاده می‌شود. از این روش برای تحلیل محتوای قوانین و اسناد سیاستی جهت کشف رویکردهای سیاست‌گذاری موجود در این اسناد استفاده می‌شود. در نمونه‌هایی دیگر از این روش برای بررسی انطباق یا عدم انطباق محتوای قوانین و اسناد سیاستی با یک رویکرد یا نظریه مشخص استفاده می‌شود. همچنین از تحلیل محتوای کیفی برای تحلیل گفته‌ها، نوشته‌ها و مناظره‌های سیاست‌گذاران و کاندیداهای ورود به عرصه سیاست‌گذاری نیز استفاده شده است (کمالی، ۲۰۲۲: ۱۹۰-۱۹۱). برای انجام این روش، از فرایند کدگذاری باز و محوری استفاده شد. کدگذاری باز و محوری، به پیدایش مجموعه‌ای از مقولات که الگوی ارتباط خاصی میان هر مقوله و زیر مقوله‌هایش مشخص شده، می‌انجامد. مقولات را به هم مرتبط سازیم و نظام نظری خاصی را ارائه کنیم. پیوند دادن مقولات به یکدیگر را کدگذاری انتخابی گویند (کمالی، ۲۰۲۲: ۲۱۲). همچنین از ماتریس تجزیه و تحلیل سوات نیز استفاده گردید. ماتریس سوات می‌تواند به مدیران و سیاست‌گذاران کمک کند تا مزایا و معایب یک سازمان یا نهاد را به‌وضوح درک کنند، درعین‌حال، به‌طور سیستماتیک فرصت‌های محیط خارجی و

تهدیدات رقبا را تجزیه و تحلیل کنند، به طوری که بتوانند به سرعت تصمیم بگیرند (لو و همکاران، ۲۰۱۳).

جدول ۱: مدل مفهومی ماتریس سوات (Wehrich, 1982)

تحلیل‌های داخلی		ماتریس سوات (SWOT)
نقاط ضعف (W)	نقاط قوت (S)	
استراتژی‌های (wo)	استراتژی‌های (SO)	تحلیل‌های خارجی فرصت‌ها (o) تهدیدها (T)
استراتژی‌های (WT)	استراتژی‌های (ST)	

در ماتریس سوات، استراتژی‌های SO، ST، WO و WT به صورت زیر تعریف شده است:

- ❖ استراتژی‌های SO (قوت-فرصت)، یعنی مطابق با اصول به حداکثر رساندن هر دو نقطه قوت و فرصت‌ها (Max-Max)، شایستگی‌ها را افزایش دهید و از فرصت‌ها استفاده کنید.
- ❖ استراتژی‌های ST (قوت-تهدید)، یعنی مطابق با اصول به حداکثر رساندن نقاط قوت و به حداقل رساندن تهدیدات (Max-Min)، تقویت مزایا و اجتناب از خطرات.
- ❖ استراتژی‌های WO (ضعف-فرصت)، یعنی مطابق با اصول به حداقل رساندن معایب و حداکثر کردن فرصت‌ها (Min-Max)، کاهش نقاط ضعف و استفاده از فرصت‌ها.
- ❖ استراتژی‌های WT (ضعف-تهدید)، یعنی مطابق با اصول به حداقل رساندن هر دو تهدید و معایب (Min-Min)، کاهش تهدیدات و غلبه بر کاستی‌ها (Lu et al., 2013).

شیوه انجام تحقیق بدین شکل است که در این پژوهش از چهارچوب تحلیلی ماتریس سوات استفاده شد تا ضمن بررسی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای سیاست‌گذاری انرژی گاز ایران به تعیین استراتژی‌های مناسب پرداخته شود. بخشی از فرایند جمع‌آوری داده‌ها بر اساس بررسی و مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای انجام شد. علاوه بر این متناسب با سؤالات فرعی پژوهش، ۱۰ مصاحبه نیمه استاندارد برای

احصای نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای انرژی گاز ایران برای کارشناسان صنعت گاز و انرژی کشور، اساتید دانشگاه‌ها و پژوهشگران اندیشکده‌ها و مدیران و مسئولان نهادهای مرتبط در مسئله انرژی ارسال گردید و پس از دریافت پاسخ‌ها، با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی، کدگذاری شدند. سپس کدهای مربوطه از پرسش‌نامه‌ها استخراج گردید و در اجزای چهارگانه ماتریس سوات دسته‌بندی شدند. کدهای مندرج در سطر و ستون‌های اصلی ماتریس‌های تهاجمی، تدافعی، محافظه‌کارانه (محتاطانه) و رقابتی از میان کدهای احصا شده (که به‌طور میانگین ۳۳ کد برای هرکدام از عناصر سوات دریافت شد)، تدوین گردید. معیار نمونه‌گیری از مصاحبه‌ها، دستیابی به اشباع نظری بود؛ به این صورت که نمونه‌گیری تا دستیابی به تکرار مفاهیم استخراج و به دست نیامدن مفهوم جدید ادامه یافت. سپس بر اساس انجام ۱۰ مصاحبه استاندارد، سؤالات پژوهش از افراد مصاحبه شونده خبره و متخصص در حوزه انرژی و سیاست خارجی مورد پرسش قرار گرفت. سپس بر اساس تحلیل محتوای کیفی مصاحبه‌ها، استراتژی‌های آینده‌پژوهانه سیاست‌گذاری انرژی گاز ایران متناسب با اجزای ماتریس سوات، به‌صورت تقاطع‌گیری و مبتنی بر نظریه رئالیسم، صورت پذیرفت. جامعه مورد مطالعه گردآوری بر اساس مطالعات اسنادی و تولید داده مبتنی بر پرسش‌نامه و مصاحبه با تعدادی از اساتید دانشگاه‌ها، کارشناسان و مدیران فعلی و سابق اجرایی در وزارت نفت، وزارت امور خارجه، شرکت ملی گاز ایران، کارشناسان موسسه مطالعات بین‌المللی انرژی وزارت نفت، پژوهشگران اندیشکده‌های حوزه انرژی و برخی دیگر از کارشناسان نهادهای مربوطه و همین‌طور بررسی اسناد و گزارش‌های کارشناسی و بالادستی کشور در خصوص انرژی گاز ایران است. داده‌های مورد استفاده در این پژوهش شامل گزارش‌ها، پرسش‌نامه‌ها و مصاحبه‌ها بوده است که به صورت هدفمند گردآوری شده و در تجزیه و تحلیل پژوهش مورد استفاده قرار گرفته شده است. به‌طور کلی برای انجام این پژوهش، ۲۰ مصاحبه صورت پذیرفت.

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. یافته‌های پژوهش بر اساس کدگذاری محوری

یافته‌های این پژوهش بر اساس کدگذاری محوری در ۴ محور اصلی دسته‌بندی شده‌اند که هرکدام از محورها به همراه کدهای احصا شده با ذکر منبع در ادامه این بخش به تفصیل می‌آید:

جدول ۲: نقاط قوت سیاست‌گذاری انرژی گاز در ایران

عنوان کُد	نمونه داده
دومین دارنده ذخایر گاز طبیعی در جهان	بر مبنای ذخایر شناخته شده نفت و گاز جهان، در هر دو گروه، ایران رتبه دوم جهان را داراست (ملکی، ۲۰۱۴: ۱۶۰).
همجوار بودن با کشورهای فاقد قدرت سیاسی و نظامی برتر	قرارداشتن در حاشیه خلیج فارس، طول مرزهای زمینی گسترده ایران با کشورهای تازه استقلال یافته شوروی، ذخایر گازی غنی، دسترسی به آب‌های آزاد، همجوار بودن با کشورهای فاقد قدرت سیاسی و نظامی برتر (رضایی و همکاران، ۲۰۱۸: ۷۰).
دسترسی به آب‌های آزاد	قرار داشتن در حاشیه خلیج فارس، طول مرزهای زمینی گسترده ایران با کشورهای تازه استقلال یافته شوروی، ذخایر گازی غنی، دسترسی به آب‌های آزاد، همجوار بودن با کشورهای فاقد قدرت سیاسی و نظامی برتر (رضایی و همکاران، ۲۰۱۸: ۷۰).
موقعیت ژئواستراتژیکی ایران	این موقعیت ژئواستراتژیک با توجه به روند افزایش مصرف نفت برای کشورهای عضو اتحادیه اروپا و اندک بودن ذخایر نفت و گاز در اروپا حائز اهمیت است (اعتصامی، ۲۰۱۸: ۱۱۵).
دارا بودن مجهزترین خطوط لوله انتقال گاز	با توجه به اقدامات صورت گرفته برای تبدیل ایران به هاب گازی منطقه، خوشبختانه ایران یکی از مجهزترین خطوط لوله انتقال گاز را در بین کشورهای منطقه دارد (رضایی و همکاران، ۲۰۱۸: ۷۹).
موقعیت ویژه شبکه گازرسانی گسترده	موقعیت ویژه شبکه گازرسانی گسترده و همچنین جغرافیای سیاسی خاص کشور شرایطی را مهیا کرده است که می‌توان از این فرصت در جهت تشکیل حداقل یک هاب منطقه‌ای استفاده کرد (رضایی و همکاران، ۲۰۱۸: ۸۱).
واقع شدن ایران در مرکز کانون انرژی جهان	از دیگر ویژگی‌های ژئوپلیتیک انرژی ایران که سبب ارتقای جایگاه ایران در امنیت انرژی جهانی شده، واقع شدن ایران در مرکز کانون استراتژیک انرژی جهان است (اعتصامی، ۲۰۱۸: ۱۰۷).
افزودن به ظرفیت گاز کشور با برداشت گاز از فاز ۱۱ پارس جنوبی	پروژه فاز ۱۱ پارس جنوبی طرحی بود که ۲۰ سال نگاهداشته شد و طرف قطری از این میدان گاز استخراج می‌کرد اما در این دولت با حرکت ابتکاری و با انتقال سکو، کار فاز ۱۱ آغاز شد که با این مهم به ظرفیت گاز کشور افزوده می‌شود (شانا، ۲۰۲۳).
دانش و توان فنی و مهندسی نیروی انسانی داخلی	آغاز تولید گاز در فاز ۱۱ پارس جنوبی نشان‌دهنده اقتدار و توان متخصصان داخلی است (شانا، ۲۰۲۳).
اقتصادی‌ترین، امن‌ترین و نزدیک‌ترین گذرگاه گازی کشورهای آسیای میانه به جنوب آسیا و اروپا، نقشی انکار نشدنی در بازارهای جهانی انرژی داشته و خواهد داشت (اعتصامی، ۲۰۱۸: ۱۰۸).	ایران، به‌عنوان اقتصادی‌ترین، امن‌ترین و نزدیک‌ترین گذرگاه گازی کشورهای آسیای میانه به بازارهای جهانی و به‌ویژه کشورهای جنوب آسیا و اروپا، نقشی انکار نشدنی در بازارهای جهانی انرژی داشته و خواهد داشت (اعتصامی، ۲۰۱۸: ۱۰۸).

عنوان گد	نمونه داده
نزدیکی به خط لوله ناباکو	در یکی از پرسش‌نامه‌ها به نزدیکی به خط لوله نوباکو به‌عنوان نقطه قوت انرژی گاز ایران اشاره شده است (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).
عمق پایین ذخایر دریایی گاز ایران	عمق پایین ذخایر دریایی گاز ایران به‌عنوان نقطه قوت دیگری در پرسش‌نامه مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).
پراکندگی کم منابع گازی و اقتصادی بودن استخراج گاز	متخصصین، پراکندگی کم منابع گازی و اقتصادی بودن استخراج گاز را به‌عنوان یکی از نقاط قوت انرژی گاز می‌دانند (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).
قرار گرفتن ایران در منطقه استراتژیک خاورمیانه	قرار گرفتن ایران در منطقه استراتژیک خاورمیانه به‌عنوان یکی از نقاط قوت انرژی گاز ایران در پرسش‌نامه‌ای اشاره شده است (پرسش‌نامه ۲، ۲۰۲۳).
ارزان بودن انرژی گاز ایران	یکی از نکاتی که در پرسش‌نامه‌های این پژوهش به آن اشاره شده است، ارزان بودن انرژی گاز ایران است (پرسش‌نامه ۴، ۲۰۲۳).
امکان انتقال از طریق خط لوله	یکی از نقاط قوت مورد اشاره در پرسش‌نامه پژوهش حاضر، امکان انتقال از طریق خط لوله بوده است (پرسش‌نامه ۴، ۲۰۲۳).
توانایی احداث پالایشگاه‌های گازی	در پرسش‌نامه‌ای، توانایی احداث پالایشگاه‌های گازی به‌عنوان نقطه قوت صنعت گاز کشور بیان گردیده است (پرسش‌نامه ۵، ۲۰۲۳).
موقعیت مناسب برای صادرات گاز	موقعیت مناسب برای صادرات گاز، در یکی از منابع پرسش‌نامه‌ای این پژوهش به‌عنوان یکی از نقاط قوت برای سیاست‌گذاری انرژی گاز مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۵، ۲۰۲۳).
دارا بودن میداین دریایی و خشکی گازی با پتانسیل بالا	در پرسش‌نامه‌ای به دارا بودن میداین دریایی و خشکی گازی با پتانسیل بالا به‌عنوان نقطه قوت اشاره شده است (پرسش‌نامه ۵، ۲۰۲۳).
وجود زیرساخت‌های فرآوری گاز	وجود زیرساخت‌های فرآوری گاز، نقطه قوت دیگری هست که توسط متخصصین امر، به‌عنوان نقطه قوت معرفی شده است (پرسش‌نامه ۶، ۲۰۲۳).
ظرفیت تولید حجم معین گاز	متخصصان مربوطه، ظرفیت تولید حجم معین گاز را به‌عنوان یکی از نقاط قوت این حوزه در قالب یک پرسش‌نامه اشاره کرده‌اند (پرسش‌نامه ۷، ۲۰۲۳).
قرار داشتن ایران در حاشیه منطقه خلیج فارس	در پرسش‌نامه‌ای، به قرار داشتن ایران در حاشیه منطقه خلیج فارس به‌عنوان نقطه قوت اشاره گردیده است (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).
نزدیک‌ترین مسیر ترانزیتی گاز به جنوب شرق آسیا و اروپا	کارشناسان روابط بین‌الملل، دارا بودن نزدیک‌ترین فاصله ترانزیتی گاز به جنوب شرق آسیا و اروپا را به‌عنوان یکی از نقاط قوت این حوزه عنوان نموده‌اند (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).

عنوان گد	نمونه داده
مرزهای زمینی گسترده با کشورهای حوزه شمالی	در یکی از پرسش‌نامه‌ها، مرزهای زمینی گسترده با کشورهای حوزه شمالی به‌عنوان یک نقطه قوت برای انرژی گاز ایران برشمرده شده است (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).
قرار گرفتن ایران در مرکز کریدور شمال به جنوب و شرق به غرب	قرار گرفتن ایران در مرکز کریدور شمال به جنوب و شرق به غرب توسط اساتید روابط بین‌الملل به‌عنوان نقطه قوت دیگری برای انرژی گاز ایران مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).
برخورداری از نیروی انسانی کافی و جوان	یکی از متخصصان دانشگاهی حوزه نفت و گاز کشور در قالب پرسش‌نامه‌ای، برخورداری از نیروی انسانی کافی و جوان را به‌عنوان یکی از نقاط قوت این حوزه بیان نمودند (پرسش‌نامه ۹، ۲۰۲۳).
خطوط لوله گازی توسعه یافته در اقصی نقاط ایران	یکی از اساتید و متخصصان دانشگاهی صنعت نفت و گاز کشور در قالب پرسش‌نامه‌ای، خطوط لوله گازی توسعه یافته در اقصی نقاط ایران که امکان صادرات به همسایگان و دنیا را میسر می‌سازد را به‌عنوان یکی دیگر از نقاط قوت صنعت گاز ایران برشمردند (پرسش‌نامه ۱۰، ۲۰۲۳).

جدول ۳: نقاط ضعف سیاست‌گذاری انرژی گاز در ایران

عنوان گد	نمونه داده
فقدان راهبرد در مصرف منابع گاز	ملکی (۲۰۱۴) در پژوهشی، فقدان راهبرد در مصرف منابع گاز را به‌عنوان یک نگرانی در حوزه انرژی گاز مطرح کرده است (ملکی، ۲۰۱۴: ۱۶۴).
وابستگی حدود ۷۰ درصد سبد انرژی کشور به گاز	حدود ۷۰ درصد سبد انرژی کشور به گاز وابسته است، از این میزان، ۷۰ درصد سهم گاز تولیدی نیز از پارس جنوبی است (خبرگزاری آنا، ۲۰۲۲).
ضعف در شناخت و تحلیل بازار گاز	ملکی (۲۰۱۴) در پژوهشی، ضعف در شناخت و تحلیل بازار گاز را به‌عنوان یک نگرانی در حوزه انرژی گاز مطرح کرده است (ملکی، ۲۰۱۴: ۱۶۶).
ظرفیت بسیار پایین ایران در تولید LNG	با توجه به ظرفیت بسیار پایین ایران در تولید LNG و عدم ایفای نقش در بازار جهانی این محصول، تهدید منافع ایران در حوزه صادرات گاز، فقط زمانی محقق خواهد شد که ایران در آینده سهم بزرگی به‌واسطه خطوط لوله در تأمین گاز اروپا پیدا کند (توفیق و همکاران، ۲۰۱۵: ۸۴).

عنوان گد	نمونه داده
نگرانی‌های مربوط به جذب سرمایه و فناوری	ملکی (۲۰۱۴) در پژوهشی، نگرانی‌های مربوط به جذب سرمایه و فناوری را به‌عنوان یک نگرانی در حوزه انرژی گاز مطرح کرده است (ملکی، ۲۰۱۴: ۱۶۷).
رتبه پایین در تولید نفت و گاز	به رغم منابع عظیم نفت و گاز، ایران در تولید این دو محصول در رتبه‌های پایین‌تری قرار دارد (ملکی، ۲۰۱۴: ۱۶۰).
عدم وجود فناوری پیشرفته افزایش دبی تولید گاز	در یکی از منابع پرسش‌نامه‌ای، عدم وجود فناوری پیشرفته افزایش دبی تولید گاز به‌عنوان نقطه ضعف صنعت گاز کشور شناخته شده است (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).
عدم وجود فناوری حفر چاه افقی	عدم وجود فناوری حفر چاه افقی به‌عنوان نقطه ضعف دیگری در پرسش‌نامه‌ها مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).
سرمایه‌گذاری با بهره‌وری پایین در استخراج پارس جنوبی	متخصصین، سرمایه‌گذاری با بهره‌وری پایین در استخراج پارس جنوبی را به‌عنوان یک نقطه ضعف تلقی کرده‌اند (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).
میادین گازی توسعه‌نیافته	در پرسش‌نامه دیگری، میادین گازی توسعه‌نیافته به‌عنوان یکی از نقاط ضعف این حوزه بیان شده است (پرسش‌نامه ۲، ۲۰۲۳).
مصرف بالای گاز در کشور	مصرف بالای گاز در کشور نیز به‌عنوان نقطه ضعف قابل توجهی در یکی از منابع پرسش‌نامه‌ای مورد تأکید قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۲، ۲۰۲۳).
بهره‌وری پایین در مصرف گاز	در تحقیقات پرسش‌نامه‌ای، پژوهشگران بهره‌وری پایین در مصرف گاز را به‌عنوان نقطه ضعف مورد اشاره قرار داده‌اند (پرسش‌نامه ۲، ۲۰۲۳).
صادرات پایین گاز	در یک پرسش‌نامه، صادرات پایین گاز به‌عنوان نقطه ضعف سیاست‌گذاری انرژی گاز ایران بیان گردیده است (پرسش‌نامه ۲، ۲۰۲۳).
عدم دسترسی به بازارهای مالی دنیا	عدم دسترسی به بازارهای مالی دنیا نیز به‌عنوان نقطه ضعفی در این حوزه، در منابع پرسش‌نامه‌ای درج گردیده است (پرسش‌نامه ۳، ۲۰۲۳).
عدم دسترسی به فناوری‌های روز دنیا	موضوع عدم دسترسی به فناوری‌های روز دنیا به‌عنوان ضعفی دیگر مورد تأکید متخصصین امر قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۳، ۲۰۲۳).
نبود دانش مدیریت پروژه گاز	در پرسش‌نامه‌ای، نبود دانش مدیریت پروژه گاز به‌عنوان نقطه ضعف اشاره شده است (پرسش‌نامه ۳، ۲۰۲۳).

عنوان گد	نمونه داده
عدم وجود زیرساخت‌های حقوقی مناسب برای جذب شرکت‌های معتبر خارجی در یکی از پرسش‌نامه‌ها به‌عنوان نقطه ضعف بیان شده است (پرسش‌نامه ۳، ۲۰۲۳).	عدم وجود زیرساخت‌های حقوقی مناسب برای جذب شرکت‌های معتبر خارجی در یکی از پرسش‌نامه‌ها به‌عنوان نقطه ضعف بیان شده است (پرسش‌نامه ۳، ۲۰۲۳).
عدم تناسب حجم تولید و حجم ذخایر گاز	در پرسش‌نامه‌ای عدم تناسب حجم تولید و حجم ذخایر گاز کشور مورد بررسی قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۳، ۲۰۲۳).
عدم امکان انتقال به‌صورت LNG	در یکی از منابع پرسش‌نامه‌ای، به عدم امکان انتقال به‌صورت LNG به‌عنوان یک نقطه ضعف تأکید شده است (پرسش‌نامه ۴، ۲۰۲۳).
کاهش پایداری گاز در زمان فصول سرد سال بعلت بالا رفتن مصرف داخلی	متخصصین امر، کاهش پایداری گاز در زمان فصول سرد سال بعلت بالا رفتن مصرف داخلی را به‌عنوان یکی از نقاط ضعف این حوزه اشاره کرده‌اند (پرسش‌نامه ۴، ۲۰۲۳).
سهم بالای گاز در مصرف انرژی کشور و تنوع انرژی پایین در کشور	در تحقیقات پرسش‌نامه‌ای، سهم بالای گاز در مصرف انرژی کشور و تنوع انرژی پایین در کشور به‌عنوان یکی از نقاط ضعف این حوزه مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۵، ۲۰۲۳).
مصرف فزاینده گاز و پیش‌بینی کسری تراز گاز در کشور	مصرف فزاینده گاز و پیش‌بینی کسری تراز گاز در کشور نیز به‌عنوان نقطه ضعف دیگری مورد تأکید متخصصین قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۵، ۲۰۲۳).
کارایی پایین مصرف گاز در بخش‌های مختلف مخصوصاً بخش خانگی	در یک منبع پرسش‌نامه‌ای، کارایی پایین مصرف گاز در بخش‌های مختلف مخصوصاً بخش خانگی به‌عنوان نقطه ضعف اشاره شده است (پرسش‌نامه ۵، ۲۰۲۳).
متوسط قیمت پایین گاز در کشور و اقتصاد پایین میادین گازی	در پرسش‌نامه‌ای، متوسط قیمت پایین گاز در کشور و اقتصاد پایین توسعه میادین گازی به‌عنوان نقطه ضعف تأکید شده است (پرسش‌نامه ۵، ۲۰۲۳).
کمبود منابع مالی برای توسعه میادین گازی	متخصصین، کمبود منابع مالی برای توسعه میادین گازی را نیز به‌عنوان نقطه ضعف این حوزه بیان کرده‌اند (پرسش‌نامه ۵، ۲۰۲۳).
وجود قراردادهای دست‌وپا گیر برای شرکت‌های بین‌المللی برای توسعه میادین گازی	وجود قراردادهای دست‌وپا گیر برای شرکت‌های بین‌المللی برای توسعه میادین گازی، به‌عنوان نقطه ضعف دیگری در منابع پرسش‌نامه‌ای مورد تأکید و اشاره قرار گرفت (پرسش‌نامه ۵، ۲۰۲۳).
عدم برنامه‌ریزی دقیق برای توسعه گاز	در پرسش‌نامه دیگری، عدم برنامه‌ریزی دقیق برای توسعه گاز به‌عنوان نقطه ضعف بیان شده است (پرسش‌نامه ۶، ۲۰۲۳).
نداشتن برنامه در رابطه با سهم گاز و سایر انرژی‌ها در سید انرژی در بلند مدت	موضوع نداشتن برنامه در رابطه با سهم گاز و سایر انرژی‌ها در سید انرژی در بلند مدت به‌عنوان یکی از نقاط ضعف سیاست انرژی گازی کشور بیان شده است (پرسش‌نامه ۶، ۲۰۲۳).

عنوان گد	نمونه داده
عدم توانایی انجام عملیات ازدیاد برداشت	در پرسش‌نامه‌ای، عدم توانایی انجام عملیات ازدیاد برداشت به‌عنوان نقطه ضعف مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۷، ۲۰۲۳).
مصرف بیش از حد گاز طبیعی و شدت انرژی بالا و تولید کمتر از توان بالقوه گاز طبیعی به‌عنوان نقطه ضعف این حوزه، در پرسش‌نامه‌ای تأکید شده است (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).	مصرف بیش از حد گاز طبیعی و شدت انرژی بالا و تولید کمتر از توان بالقوه گاز طبیعی
ناکافی بودن نظام ذخیره‌سازی گاز در ایران	در پرسش‌نامه‌ای، ناکافی بودن نظام ذخیره‌سازی گاز در ایران به‌عنوان یکی از ضعف‌های سیاست انرژی گاز کشور مورد توجه و تأکید اساتید قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).
ارزش‌گذاری غیر واقعی قیمت گاز (یارانه‌ای بودن در ایران) بر اساس بازارهای جهانی	نقطه ضعف دیگری که مورد توجه قرار گرفته است، ارزش‌گذاری غیر واقعی قیمت گاز (یارانه‌ای بودن در ایران) بر اساس بازارهای جهانی است (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).
ارتباط ضعیف با کشورهای صاحب فناوری	در تحقیقات پرسش‌نامه‌ای از متخصصان دانشگاهی، ارتباط ضعیف با کشورهای صاحب فناوری یکی از نقاط ضعف صنعت انرژی گاز کشور محسوب شده است (پرسش‌نامه ۹، ۲۰۲۳).
کمبود منابع مالی جهت اجرای پروژه‌های صنعت گاز در کشور	کمبود منابع مالی جهت اجرای پروژه‌های صنعت گاز در کشور، نقطه ضعف دیگری هست که به بیان اساتید در این صنعت وجود دارد (پرسش‌نامه ۹، ۲۰۲۳).
تراز منفی گاز	در پرسش‌نامه‌ای، تراز منفی گاز در ایران به‌عنوان یکی از نقاط ضعف صنعت گاز کشور مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۹، ۲۰۲۳).
عدم شایسته‌سالاری در انتصاب مدیران صنعت گاز کشور، به‌عنوان یکی از نقاط ضعف این حوزه از دید متخصصان دانشگاهی صنعت نفت و گاز کشور، در قالب پرسش‌نامه پژوهشی، مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۹، ۲۰۲۳).	عدم شایسته‌سالاری در انتصاب مدیران صنعت گاز کشور، به‌عنوان یکی از نقاط ضعف این حوزه از دید متخصصان دانشگاهی صنعت نفت و گاز کشور، در قالب پرسش‌نامه پژوهشی، مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۹، ۲۰۲۳).
بهره‌وری پایین فناوری مصرف گاز در داخل کشور	بهره‌وری پایین فناوری مصرف گاز در داخل کشور توسط یکی از اساتید دانشگاه صنعت نفت به‌عنوان یکی از نقاط ضعف انرژی گاز ایران مورد تأکید قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۱۰، ۲۰۲۳).
عدم وجود سرمایه‌گذار جدی در توسعه تولید گاز در عسلویه	از دیگر نقاط ضعف انرژی گاز ایران، که توسط متخصصان و اساتید دانشگاه صنعت نفت، مورد اشاره قرار گرفته است، عدم وجود سرمایه‌گذار جدی در توسعه تولید گاز در عسلویه است (پرسش‌نامه ۱۰، ۲۰۲۳).

جدول ۴: فرصت‌های سیاست‌گذاری انرژی گاز در ایران

عنوان کد	نمونه داده
فرصت ژئواکونومیکی مناسب ایران	جغرافیای انرژی ژئواکونومیک مناسبی را پیش روی ایران قرار داده است (اعتصامی، ۲۰۱۸: ۱۰۵).
امکان سوآپ و ترانزیت گاز طبیعی	همچنین امکان سوآپ و ترانزیت گاز طبیعی با کشورهای تولیدکننده و مصرف‌کننده گاز منطقه همچون ترکیه، ترکمنستان، جمهوری آذربایجان و عراق از دیگر مزایای کشور ما در زمینه صادرات گاز است (رضایی و همکاران، ۲۰۱۸: ۷۷).
فرصت تبدیل شدن به هاب گازی در منطقه	ایران می‌تواند به هاب گازی در منطقه تبدیل شود و امکان شکل‌گیری هاب گازی در ایران به‌عنوان مرجعی برای قیمت‌گذاری گاز در منطقه وجود دارد (رضایی و همکاران، ۲۰۱۸: ۷۷).
بازارهای پر مصرف انرژی گاز در کشورهای صنعتی جهان	بیش از ۵۰ درصد از گاز طبیعی جهان توسط کشورهای صنعتی مصرف می‌شود. این مسئله اصلی‌ترین عامل شکل‌گیری اقتصاد سیاسی نفت و گاز در این حوزه است (رضوی و قاسم نژاد، ۲۰۱۵: ۹۱).
جذب منابع مالی مورد نیاز داخلی و خارجی در حوزه نفت و گاز	سازمان‌دهی قانونمند برای جذب منابع مالی مورد نیاز داخلی و خارجی در حوزه نفت و گاز (سیف و همکاران، ۲۰۲۰: ۱۲۵).
عضویت ایران در قطب‌های جدید قدرت اقتصادی در جهان مانند بریکس (BRICS) و سازمان همکاری‌های شانگهای	پیدایش قطب‌های جدید قدرت اقتصادی در جهان، شامل چهار کشور برزیل، روسیه، هند و چین (BRICS) (رضایی و همکاران، ۲۰۱۸: ۸۹).
گاز ایران، ارزان‌ترین انرژی در دنیا	تولید گاز کشور به روزانه ۸۵۰ میلیون متر مکعب رسید و گاز ایران اکنون ارزان‌ترین انرژی در دنیاست و این خدمت بزرگ محصول جمهوری اسلامی است (شانا، ۲۰۲۳).
مطمئن‌ترین بازار برای ترکمنستان	رئیس مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی با اشاره به تضعیف موقعیت‌های صادراتی برای گاز ترکمنستان گفت: مطمئن‌ترین بازار برای ترکمنستان، جمهوری اسلامی ایران است و ترکمن‌ها نیازمند بازار ایران هستند (شانا، ۲۰۲۳).
اشراف بر تنگه استراتژیک هرمز	تنگه هرمز تنها شاهراه نفتی جهان است که به طور مستقیم از سوی یک دولت همان منطقه تهدید می‌شود. جایگاه جغرافیایی ایران به‌گونه‌ای است که امکان بستن و جلوگیری از ترانزیت انرژی

عنوان کد	نمونه داده
	از این تنگه را به این کشور داده است (صادقی و همکاران، ۲۰۱۸: ۹۴).
نزدیکی به بازار مصرف گاز اروپا	در یکی از منابع پرسش‌نامه‌ای، نزدیکی به بازار مصرف گاز اروپا به‌عنوان یکی از فرصت‌های سیاست انرژی گاز ایران مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).
استفاده از سرمایه‌گذاری کشورهای خلیج فارس برای افزایش تولید	در پرسش‌نامه‌ای، استفاده از سرمایه‌گذاری کشورهای خلیج فارس برای افزایش تولید به‌عنوان فرصت در این حوزه اشاره شده است (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).
مشکلات زیست محیطی پایین گاز نسبت به فرآورده‌های نفتی دیگر	یکی از فرصت‌های صنعت انرژی گاز، مشکلات زیست محیطی پایین گاز نسبت به فرآورده‌های نفتی دیگر در یکی از پرسش‌نامه‌ها مورد تأکید قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).
همسایگی با کشورهای بزرگ مصرف‌کننده گاز	فرصت دیگری که در منابع پرسش‌نامه‌ای توسط متخصصین مورد اشاره قرار گرفته است، همسایگی با کشورهای بزرگ مصرف‌کننده گاز است (پرسش‌نامه ۲، ۲۰۲۳).
کمبود LNG در بازارهای توسعه‌نیافته و در حال توسعه	کمبود LNG در بازارهای توسعه‌نیافته و در حال توسعه، به‌عنوان یکی از فرصت‌های این حوزه برای ایران مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۲، ۲۰۲۳).
تلاش کشورها برای دور شدن از گاز روسیه	فرصت دیگری که برای صنعت انرژی گاز ایران، بیان شده است تلاش کشورها برای دور شدن از گاز روسیه است (پرسش‌نامه ۲، ۲۰۲۳).
زمان بر بودن جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر و برخی مشکلات آن‌ها	در پرسش‌نامه‌ای، زمان بر بودن جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر و برخی مشکلات آن‌ها به‌عنوان یکی از فرصت‌های صنعت گاز کشور مورد اشاره واقع شده است (پرسش‌نامه ۲، ۲۰۲۳).
امکان بهبود روابط با کشورهای غربی و حذف تحریم‌ها	امکان بهبود روابط با کشورهای غربی و حذف تحریم‌ها به‌عنوان یکی از فرصت‌های سیاست انرژی گازی ایران بیان شده است (پرسش‌نامه ۳، ۲۰۲۳).
وجود حوزه‌های گازی توسعه‌نیافته	وجود حوزه‌های گازی توسعه‌نیافته در یکی از منابع پرسش‌نامه‌ای به‌عنوان یکی از فرصت‌های صنعت و انرژی گاز ایران مورد تأکید قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۳، ۲۰۲۳).
مشکل سیاسی میان اروپا و روسیه و امکان حضور ایران در بازار اروپا	در پرسش‌نامه‌ای به مشکل سیاسی میان اروپا و روسیه و امکان حضور ایران در بازار اروپا به‌عنوان فرصتی برای انرژی گاز ایران اشاره شده است (پرسش‌نامه ۳، ۲۰۲۳).

عنوان کد	نمونه داده
امکان تبدیل گاز به محصولات با ارزش دیگر از طریق فرایند GTL	در یکی از این منابع پرسش‌نامه‌ای، امکان تبدیل گاز به محصولات با ارزش دیگر از طریق فرایند GTL به‌عنوان یک فرصت اشاره شده است (پرسش‌نامه ۴، ۲۰۲۳).
امکان تولید هلیوم به‌عنوان یک محصول جانبی با ارزش در حین تولید LNG	در پرسش‌نامه دیگری، یکی از متخصصین صنعت گاز، امکان تولید هلیوم به‌عنوان یک محصول جانبی با ارزش در حین تولید LNG را از فرصت‌های صنعت گاز کشور بر شمرده است (پرسش‌نامه ۴، ۲۰۲۳).
روند فزاینده تقاضای گاز در جهان	متخصصین امر در یکی از پرسش‌نامه‌های این پژوهش، روند فزاینده تقاضای گاز در جهان را به‌عنوان یک فرصت قلمداد کرده‌اند (پرسش‌نامه ۵، ۲۰۲۳).
وجود کشورهای همسایه تقاضاکننده گاز	وجود کشورهای همسایه تقاضاکننده گاز نیز به‌عنوان فرصت دیگری برای صنعت انرژی گاز ایران مورد اشاره واقع شده است (پرسش‌نامه ۵، ۲۰۲۳).
پیش‌بینی تقاضای رو به رشد محصولات پتروشیمی گاز پایه در جهان	در پرسش‌نامه‌ای، پیش‌بینی تقاضای رو به رشد محصولات پتروشیمی گاز پایه در جهان به‌عنوان یک فرصت مورد تأکید بوده است (پرسش‌نامه ۵، ۲۰۲۳).
استفاده از ظرفیت دیپلماسی آسیایی برای صادرات و ترانزیت گاز ایران	استفاده از ظرفیت دیپلماسی آسیایی برای صادرات و ترانزیت گاز ایران به‌عنوان یکی از فرصت‌های پیش روی انرژی گاز توسط اساتید مطالعات منطقه‌ای اشاره شده است (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).
تأمین تقاضای گاز کشورهای حوزه خلیج فارس توسط ایران	در تحقیقات پرسش‌نامه‌ای، تأمین تقاضای گاز کشورهای حوزه خلیج فارس توسط ایران به‌عنوان یکی از فرصت‌های پیش روی سیاست‌های صادراتی انرژی گاز کشور مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).
استفاده از ظرفیت نهادهای جدید بین‌المللی مانند بریکس و شانگهای	استاد روابط بین‌الملل، استفاده از ظرفیت نهادهای جدید بین‌المللی مانند بریکس و شانگهای را به‌عنوان یکی از فرصت‌های پیش روی کشور در قالب پرسش‌نامه‌ای بیان کرده است (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).
تلاش برای تقویت سیاست منطقه‌گرایی	از دید اساتید روابط بین‌الملل و مطالعات منطقه‌ای، تلاش برای تقویت سیاست منطقه‌گرایی، یکی از فرصت‌های پیش روی انرژی گاز ایران است (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).
عضویت در GECF (Gas Exporting Countries Forum)	از دیدگاه یکی از اساتید دانشگاهی در رشته مهندسی نفت و گاز کشور، عضویت در GECF به‌عنوان یکی از فرصت‌های پیش روی

عنوان کد	نمونه داده
	ایران در سیاست‌گذاری انرژی گاز عنوان شده است (پرسش‌نامه ۹، ۲۰۲۳).
تقاضای فزاینده جهانی برای گاز طبیعی و LNG در اروپا، هند و خاور دور (چین)	در پرسش‌نامه‌ای که یکی از اساتید دانشگاه صنعت نفت تکمیل نموده‌اند، تقاضای فزاینده جهانی برای گاز طبیعی و LNG در اروپا، هند و خاور دور (چین) به‌عنوان یکی از فرصت‌های گاز ایران مورد تأکید و اشاره قرار گرفته شده است (پرسش‌نامه ۱۰، ۲۰۲۳).
تقاضای روز افزون عراق، ترکیه و افغانستان به‌عنوان دیگر فرصت‌های انرژی گاز ایران در قالب پرسش‌نامه‌ای توسط رئیس دانشکده نفت تهران مورد اشاره واقع شده است (پرسش‌نامه ۱۰، ۲۰۲۳).	تقاضای روز افزون عراق، ترکیه و افغانستان به‌عنوان دیگر فرصت‌های انرژی گاز ایران در قالب پرسش‌نامه‌ای توسط رئیس دانشکده نفت تهران مورد اشاره واقع شده است (پرسش‌نامه ۱۰، ۲۰۲۳).

جدول ۵: تهدیدهای سیاست‌گذاری انرژی گاز در ایران

عنوان کد	نمونه داده
محدودیت شرکت‌های بین‌المللی به دلیل تحریم‌ها علیه ایران	محدودیت‌های موجود برای شرکت‌های بین‌المللی (به‌ویژه آمریکایی و اروپایی) به دلیل تحریم‌ها علیه ایران (ملکی، ۲۰۱۴: ۱۶۹).
وجود رژیم‌های حقوقی مختلف پیش روی انتقال گاز تا اروپا	اقتصاد انرژی (۲۰۰۹) در پژوهشی، وجود رژیم‌های حقوقی مختلف پیش روی انتقال گاز تا اروپا را به‌عنوان تهدیدی در حوزه صادرات انرژی گاز مطرح کرده است (اقتصاد انرژی، شماره ۱۱۶-۱۱۷: ۷).
افزایش تولید کشورهای رقیب ایران در بازار انرژی	ملکی (۲۰۱۴) در کتاب سیاست‌گذاری انرژی، تلاش عراق و عربستان سعودی برای افزایش تولید را به‌عنوان یک عامل تهدیدکننده نوشت، مزیت‌های رقابتی ایران در بازار انرژی را با چالش مواجه می‌سازد (ملکی، ۲۰۱۴: ۱۴۷).
فروش انرژی توسط رقبای ایران به مصرف‌کنندگان	هنگامی که تأکید اصلی مقامات ایرانی در روابط با کشورهایمانند چین و هند بر نیاز آن‌ها به منابع انرژی ایران باشد، کشور با این خطر روبه‌رو می‌شود که سایر تولیدکنندگان انرژی نیز به‌عنوان رقیب ایران وارد صحنه شوند و از اهمیت ایران بکاهند (ملکی، ۲۰۱۴: ۱۷۷).
جایگاه ترکیه در انتقال انرژی گاز و تشکیل هاب گازی	با توجه معایب و مزایای ترکیه، در دوره ۲۰۲۰-۲۰۲۵ امکان تبدیل شدن ترکیه به هاب گازی در منطقه بعید به نظر می‌رسد ولی در دوره ۲۰۲۵-۲۰۳۰ با در نظر گرفتن زیرساخت‌ها و تأسیسات تجاری و برطرف نمودن موانع سیاسی و اگر تقاضای گاز

عنوان کد	نمونه داده
	اروپا بهبود یابد و تقاضای واقعی برای گاز از عرضه آن بیشتر باشد، می‌تواند نقش مهمی در بازارهای گاز منطقه ایفا کند (رضایی و همکاران، ۲۰۱۸: ۸۴).
تهدید منافع ایران در صورت صادرات LNG توسط آمریکا	تهدید منافع ایران در حوزه صادرات گاز، فقط زمانی محقق خواهد شد که ایران در آینده سهم بزرگی به‌واسطه خطوط لوله در تأمین گاز اروپا پیدا کند و صادرات LNG آمریکا بازار آن را تهدید نماید (توفیق و همکاران، ۲۰۱۵: ۸۴).
توسعه منابع گازی حوزه خزر	مهم‌ترین پروژه‌های گازی منطقه خزر، توسعه میدان گازی شاه دنیز در آذربایجان و گالکنیش در ترکمنستان است. این موضوع نیز در آینده، تهدیدکننده امنیت تقاضای انرژی ایران در بازار اروپا و بازار شرق آسیا (چین) خواهد شد (شانا، ۲۰۱۴).
افزایش صادرات گازی ترکمنستان به چین	برنامه افزایش صادرات گازی ترکمنستان به چین، در آینده سبب تنزل جایگاه انرژی ایران در بازار چین می‌شود که خودبه‌خود از حضور استراتژیک ایران در بازارهای چینی خواهد کاست (شانا، ۲۰۱۴).
راهبردهای اصلی قطر در دو زمینه اکتشاف و سرمایه‌گذاری در کشورهای خارجی و توسعه پایانه‌های صادراتی LNG	راهبردهای اصلی قطر در دو زمینه اکتشاف و سرمایه‌گذاری در کشورهای خارجی و توسعه پایانه‌های صادراتی LNG استوار است (زمانی و همکاران، ۲۰۲۲: ۶۵).
شیل‌های گازی آمریکا	شیل‌های گازی آمریکا به تنهایی ۶۰ درصد از افزایش تولید منابع گازی جهان را به خود اختصاص می‌دهند و انتظار می‌رود که این منابع تا سال ۲۰۳۵ حدود یک چهارم کل بازار عرضه گاز جهانی را به خود اختصاص دهند (صادقی و همکاران، ۲۰۱۸: ۸۵).
تولید گاز از منابع غیرمتعارف گازی توسط کشور چین	کشور چین با تولید از منابع غیرمتعارف گازی خود، وارد بازار عرضه گاز جهانی می‌شود. این کشور بخش اعظم افزایش در نیاز گازی خود را از طریق تولید شیل‌های گازی خود تأمین می‌کند و باقی‌مانده را از طریق منابع LNG و خط لوله روسیه تأمین خواهد کرد (صادقی و همکاران، ۲۰۱۸: ۸۵).
انحصار روسیه در بازار گاز اروپا	در یکی از پرسش‌نامه‌های این پژوهش، انحصار روسیه در بازار گاز اروپا به‌عنوان تهدیدی برای صنعت انرژی گاز ایران مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).

عنوان کد	نمونه داده
ورود کشورهای مثل مصر و نیجریه به بازار LNG	ورود کشورهای مثل مصر و نیجریه به بازار LNG به‌عنوان تهدید دیگری در یکی از منابع پرسش‌نامه‌ای مورد تأکید قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).
سرمایه‌گذاری گسترده اسرائیل در زیرساخت کشورهای آذربایجان	یکی از تهدیدات انرژی گاز ایران، سرمایه‌گذاری گسترده اسرائیل در زیرساخت کشورهای آذربایجان، شناخته شده است (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).
عدم تعادل سیاست‌های ترکیه در خاورمیانه و دنیا	در یکی از پرسش‌نامه‌ها، عدم تعادل سیاست‌های ترکیه در خاورمیانه و دنیا به‌عنوان تهدیدی برای صنعت گاز ایران بیان شده است (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).
وجود فناوری‌های LNG و GTL در کشور قطر	وجود فناوری‌های LNG و GTL در کشور قطر به‌عنوان تهدیداتی برای انرژی گاز ایران مورد تأکید قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).
قرارداد انتقال گاز ترکمنستان به افغانستان و پاکستان و افزایش قیمت گاز وارداتی ایران از ترکمنستان	در پرسش‌نامه‌ای، قرارداد انتقال گاز ترکمنستان به افغانستان و پاکستان و افزایش قیمت گاز وارداتی ایران از ترکمنستان به‌عنوان یکی از تهدیدات این حوزه برای کشور مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۱، ۲۰۲۳).
تلاش برای جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر با سوخت‌های فسیلی	یکی از تهدیدات صنعت انرژی گاز ایران، تلاش برای جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر با سوخت‌های فسیلی در منابع پرسش‌نامه‌ای اشاره شده است (پرسش‌نامه ۲، ۲۰۲۳).
ناتوانی در مانیتورینگ برداشت کشورهای مثل قطر از میادین مشترک گازی	ناتوانی در مانیتورینگ برداشت کشورهای مثل قطر از میادین مشترک گازی، در یکی از پرسش‌نامه‌های این پژوهش به‌عنوان تهدید مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۲، ۲۰۲۳).
عدم توجه به مسائل بهینه‌سازی مصرف انرژی در ایران	در منبع پرسش‌نامه‌ای دیگری، عدم توجه به مسائل بهینه‌سازی مصرف انرژی در ایران، به‌عنوان یکی از تهدیدات این حوزه شناخته شده است (پرسش‌نامه ۳، ۲۰۲۳).
توسعه روز افزون توان تولید کشورهای رقیب به‌ویژه قطر	توسعه روز افزون توان تولید کشورهای رقیب به‌ویژه قطر نیز در منابع پرسش‌نامه‌ای این پژوهش، به‌عنوان تهدید مورد تأکید قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۳، ۲۰۲۳).
حضور روز افزون نهادها و سازمان‌های غیر مرتبط در صنعت گاز ایران	موضوع حضور روز افزون نهادها و سازمان‌های غیر مرتبط در صنعت گاز ایران، به‌عنوان یکی از تهدیدات مورد اشاره واقع شده است (پرسش‌نامه ۳، ۲۰۲۳).
عدم توسعه متوازن در میدان‌های گازی ایران مانند	در پرسش‌نامه دیگری، عدم توسعه متوازن در میدان‌های گازی ایران مانند تجمع تمام سرمایه‌گذاری روی پارس جنوبی به‌عنوان

عنوان کد	نمونه داده
تجمع تمام سرمایه‌گذاری روی پارس جنوبی	یکی از تهدیدات این صنعت بیان شده است (پرسش‌نامه ۴، ۲۰۲۳).
بروز مشکل در این پالایشگاه‌ها به دلیل عدم توسعه متوازن و بحران و تهدیدی برای کشور	متخصصین امر در قالب تحقیقات پرسش‌نامه‌ای، بیان داشته‌اند که در صورت بروز مشکل در این پالایشگاه‌ها، این مسئله می‌تواند به یک بحران و تهدید بسیار جدی برای کشور تبدیل شود (پرسش‌نامه ۴، ۲۰۲۳).
صادرات LNG به کشورهای همسایه ایران و عدم رغبت این کشورها به واردات گاز از طریق خط لوله	یکی از متخصصین و پژوهشگران صنعت گاز کشور، صادرات LNG به کشورهای همسایه ایران و عدم رغبت این کشورها به واردات گاز از طریق خط لوله را به‌عنوان یکی از تهدیدات انرژی گاز ایران در قالب پرسش‌نامه بیان نمودند (پرسش‌نامه ۵، ۲۰۲۳).
عدم تمایل کشور ترکمنستان برای انعقاد قرارداد گازی با ایران	در پژوهش پرسش‌نامه‌ای این تحقیق، عدم تمایل کشور ترکمنستان برای انعقاد قرارداد گازی با ایران به‌عنوان یکی از تهدیدات بر شمرده است (پرسش‌نامه ۵، ۲۰۲۳).
افت فشار میدان گاز پارس جنوبی	افت فشار میدان گاز پارس جنوبی نیز در یکی از پرسش‌نامه‌ها به‌عنوان یکی از تهدیداتی که صنعت و انرژی گاز ایران را تهدید می‌کند مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۶، ۲۰۲۳).
مشکلات مرتبط به تأمین امنیت انرژی	در پرسش‌نامه‌های این پژوهش، مشکلات مرتبط به تأمین امنیت انرژی به‌عنوان تهدیدات این حوزه مورد تأکید متخصصین بوده است (پرسش‌نامه ۷، ۲۰۲۳).
وجود ذخایر گاز در کشورهای منطقه و تلاش این کشورها برای دستیابی به بازارهای جهانی	از منظر متخصصین حوزه مطالعات منطقه‌ای، وجود ذخایر گاز در کشورهای منطقه و تلاش این کشورها برای دستیابی به بازارهای جهانی به‌عنوان یکی از تهدیدهای انرژی گاز ایران است (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).
عدم امکان صادرات گاز بر اساس شرایط جهانی	عدم امکان صادرات گاز بر اساس شرایط جهانی به‌عنوان یکی از تهدیدهای حوزه گاز کشور مورد تأکید متخصصان و کارشناسان دانشگاهی بوده است (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).
عدم دسترسی به فناوری‌های برتر به‌واسطه اعمال تحریم‌ها	عدم دسترسی به فناوری‌های برتر به‌واسطه اعمال تحریم‌ها، تهدیدی است که از نگاه اساتید علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، صنعت انرژی گاز ایران را تهدید می‌کند (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).
موانع انتقال گاز خزر	در پرسش‌نامه‌ای، موانع انتقال گاز خزر به‌عنوان یکی از تهدیدهای سیاست انرژی گاز ایران مورد اشاره واقع شده است (پرسش‌نامه ۸، ۲۰۲۳).

عنوان کد	نمونه داده
تحریم‌های اولیه، ثانویه و بین‌المللی	تحریم‌های اولیه، ثانویه و بین‌المللی به‌عنوان یکی از تهدیدات حوزه انرژی گاز کشور در پرسش‌نامه‌ای اشاره شده است (پرسش‌نامه ۹، ۲۰۲۳).
تغییرات پارادایمی در سیاست‌گذاری انرژی جهان تحت فشار اهداف آب و هوایی	یکی از اساتید دانشگاهی در رشته مهندسی نفت و گاز کشور در قالب پرسش‌نامه‌ای، تغییرات پارادایمی در سیاست‌گذاری انرژی جهان تحت فشار اهداف آب و هوایی، را به‌عنوان یکی از تهدیدات حوزه انرژی گاز برای ایران عنوان نمودند (پرسش‌نامه ۹، ۲۰۲۳).
حضور جدی آمریکا در بازارهای جهانی و بخصوص در اروپا از طریق تولید LNG	در پرسش‌نامه‌ای که توسط رئیس دانشکده نفت تکمیل شده است، حضور جدی آمریکا در بازارهای جهانی و بخصوص در اروپا از طریق تولید LNG به‌عنوان یکی از تهدیدات حوزه گاز ایران عنوان شده است (پرسش‌نامه ۱۰، ۲۰۲۳).
نگرش روسیه به ایران به‌عنوان رقیب در بازار جهانی گاز	نگرش روسیه به ایران به‌عنوان رقیب در بازار جهانی گاز نیز به‌عنوان یکی از تهدیدات حوزه تجارت گاز توسط یکی از اساتید دانشگاه صنعت نفت در پرسش‌نامه‌ای مورد اشاره قرار گرفته است (پرسش‌نامه ۱۰، ۲۰۲۳).

۲-۴. استراتژی‌های تهاجمی قوت - فرصت (SO)

این حالت، مطلوب‌ترین و مناسب‌ترین حالت برای سازمان است و بدین معنی است که سازمان ضمن آنکه از توانایی‌ها و نقاط قوت در خور و قابل اتکایی برخوردار است، در محیط تعاملی و زمینه‌ای خود نیز با فرصت‌های مناسب و گران‌بهای مواجه است. بنابراین، این دسته از راهبردها چگونگی به‌کارگیری توان موجود در جهت بهره‌برداری حداکثری از فرصت‌های مغتنم محیطی و بیرونی را بیان می‌دارد.

ماتریس ۱: استراتژی‌های تهاجمی سیاست‌گذاری انرژی گاز در ایران

فرصت‌ها	قوت‌ها	دارنده دومین ذخایر گاز طبیعی در جهان و دارا بودن میادین دریایی و خشکی گازی با پتانسیل بالا و افزوده شدن به ظرفیت تولید گاز با آغاز برداشت از فاز ۱۱ پارس جنوبی	دارای بیشترین مرز خشکی با کشورهای مصرف‌کننده انرژی که فاقد قدرت سیاسی و نظامی برتر هستند	دسترسی به آب‌های آزاد و موقعیت ژئواستراتژیکی ایران در منطقه خاورمیانه و واقع شدن ایران در مرکز کانون انرژی جهان	مجهزترین شبکه گازرسانی گسترده خطوط لوله انتقال گاز در کشور و امکان ترانزیت و سواپ گاز به متقاضیان با استفاده از این شبکه	عمق پایین ذخایر دریایی گاز ایران و پراکندگی کم منابع گازی و اقتصادی بودن استخراج گاز	دانش و توان فنی و مهندسی نیروی انسانی جوان داخلی و توانایی احداث پالایشگاه‌های گازی	قرار گرفتن ایران در مرکز کریدور شمال به جنوب و شرق به غرب و نزدیک‌ترین مسیر ترانزیتی گاز به جنوب شرق آسیا و اروپا و دارا بودن مرزهای زمینی گسترده با کشورهای حوزه قفقاز و اتصال بین دو مرکز انرژی جهان یعنی دریای خزر و خلیج فارس
فرصت ژئواکونومیکی مناسب ایران و همسایگی با کشورهای بزرگ مصرف‌کننده گاز مثل عراق، ترکیه و پاکستان	انعقاد قراردادهای بلند مدت صادرات گاز طبیعی به کشورهای همسایه	ایجاد سیاست‌های امنیت انرژی با تکیه بر قدرت نظامی برتر ایران در منطقه	حضور در بازارهای همسایه و منطقه و فروش گاز و تشکیل هاب گازی در ایران	رایزنی به‌منظور فروش گاز به کشورهای مصرف‌کننده	افزایش ظرفیت تولید گاز با توجه به اقتصادی بودن استخراج و تولید گاز			انتقال گاز از طریق خط لوله به کشورهای همسایه نیازمند به گاز
امکان سوآپ و ترانزیت گاز طبیعی با وجود همسایه متقاضی گاز و استفاده از ظرفیت دیپلماسی آسیایی برای صادرات و ترانزیت گاز ایران	انعقاد قراردادهای کوتاه مدت و بلندمدت سوآپ گاز طبیعی و ترانزیت گاز به اروپا	انرژی‌گرا و انتقال انرژی گاز به همسایگان متقاضی گاز	تقویت سوآپ گازی در ایران و افزایش انتقال گاز از طریق تقویت دیپلماسی انرژی به کشورهای منطقه و بازارهای جهانی با توجه به موقعیت ژئواستراتژیکی عالی ایران	استفاده از شبکه گسترده گازرسانی و خطوط لوله داخل کشور به‌منظور انتقال گاز به کشورهای همسایه	سرمایه‌گذاری در زمینه توسعه میادین برای افزایش تولید گاز طبیعی و توسعه صادرات	توسعه بازارهای صادراتی این صنعت با استفاده از ظرفیت نخبگانی فنی داخل کشور	بهره‌برداری از موقعیت منطقه‌ای و جغرافیایی کشور برای فروش گاز طبیعی از طریق مسیرهای ترانزیتی کم‌نظیر کشور	

<p>عضویت ایران در قطب‌های جدید قدرت اقتصادی در جهان مثل بریکس (BRICS) و شانگهای و عضویت در GECF و نزدیکی به بازار مصرف گاز اروپا ضمن تلاش کشورها برای دور شدن از گاز روسیه</p>	<p>دسترسی به بازارهای مصرف جدید و امکان جذب سرمایه‌گذار</p>	<p>انتصاب افراد متخصص و خبره به‌عنوان رایزن انرژی در سفارت‌خانه‌ها و سازمان‌های بین‌المللی توسط وزارت نفت و امور خارجه</p>	<p>رایزنی به‌منظور فروش گاز طبیعی به کشورهای عضو بریکس و شانگهای و مجمع GECF</p>		<p>دعوت از بخش انرژی کشورهای عضو بریکس به‌منظور سرمایه‌گذاری در بخش انرژی گاز ایران</p>	<p>گسترش تحقیقات فنی و توسعه‌ای و تربیت نیروی انسانی مهندسی و تلاش برای ایجاد مرکز جذب و صدور دانش و خدمات فنی به کشورهای عضو بریکس و شانگهای و کشورهای عضو مجمع GECF</p>	
<p>اشراف بر تنگه استراتژیک هرمز در زمان روند فزاینده تقاضای گاز در جهان و کمبود LNG در بازارهای توسعه‌نیافته و در حال توسعه</p>		<p>کنترل همه‌جانبه بر تنگه هرمز با تکیه بر قوای نظامی به‌منظور غلبه بر تهدیدات کشورهای متخاصم و امتیازگیری از آنان مثل رفع تحریم‌ها و امکان فروش انرژی کشور به متقاضیان جهانی</p>	<p>ورود به بازارهای جهانی با استفاده از فناوری LNG به‌منظور صادرات گاز از طریق این فناوری</p>			<p>به‌کارگیری ظرفیت مهندسی فنی و دانش‌آموختگان صنعت نفت و گاز کشور جهت تمرکز بر ساخت فناوری‌های مرتبط با صنعت LNG</p>	<p>تکیه بر توان نظامی ایران و استفاده سیاسی از موقعیت بی‌نظیر ژئوپلیتیک ایران در جهان به‌منظور تبدیل شدن به هاب انرژی جهان</p>
<p>امکان جذب منابع مالی مورد نیاز داخلی و خارجی در حوزه نفت و گاز و استفاده از سرمایه‌گذاری کشورهای حوزه خلیج فارس برای افزایش تولید و تلاش برای تقویت سیاست منطقه‌گرایی</p>	<p>تلاش لازم و ایجاد سازوکار قانونی برای جذب منابع مالی مورد نیاز در جهت استحصال و صادرات گاز طبیعی</p>		<p>گسترش همکاری‌های منطقه‌ای در قالب قراردادهای همکاری متقابل و تقویت جایگاه کشور به‌عنوان یکی از تأمین‌کنندگان عمده گاز منطقه</p>		<p>تدوین سیاست‌های جذب منابع مالی و سرمایه‌گذاری در استخراج گاز با توجه به پراکندگی و عمق کم و اقتصادی بودن استخراج گاز</p>	<p>گسترش پژوهش‌های زیربنایی و بنیادین و پرورش نیروی انسانی مجرب و متخصص و تلاش برای ایجاد مرکز صدور دانش و خدمات فنی به سایر کشورها</p>	

مشارکت فعال در بازار انرژی اروپا به منظور پرکردن جای خالی روسیه در این بازار	مذاکره اقتصادی سازنده با کشورهای اروپایی به منظور سرمایه‌گذاری در بازار اقتصادی انرژی گاز ایران		انتقال گاز از طریق LNG به کشورهای اروپایی با توجه به فرصت پیش‌آمده جنگ روسیه و اوکراین	استفاده از ظرفیت‌های ترانزیتی گاز از طریق مرزهای زمینی و ایجاد کریدورهای انرژی با کشورهای اروپایی مستقل از آمریکا	امکان جذب سرمایه‌گذار و انعقاد قراردادهای ترانزیت گاز به اروپا	مشکل سیاسی میان اروپا و روسیه و امکان حضور ایران در بازار اروپا و احتمال بهبود روابط با کشورهای غربی و حذف تحریم‌ها
	توسعه صنعت تجهیزات گاز و سایر صنایع وابسته و مهندسی انرژی در سطح بین‌الملل و رشد و توسعه فناوری در زمینه‌های استخراج و صنایع گاز.		استفاده از شبکه گسترده توزیع و انتقال گاز به کشورهای همسایه که فاقد بسترهای استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر هستند.		افزایش تولید و انتقال و صادرات گاز طبیعی به عنوان انرژی پاک و مطلوب به کشورهای متقاضی	زمان‌بر بودن جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر و برخی مشکلات مرتبط با آن‌ها و تأکید بر مشکلات زیست‌محیطی پایین گاز نسبت به فرآورده‌های نفتی دیگر

۴-۳. استراتژی‌های محافظه‌کارانه ضعف - فرصت (WO)

در این حالت، هر چند فرصت‌های متعدد و گران‌بهایی برای سازمان در محیط فراهم است ولی، از سوی دیگر ضعف‌ها و ناتوانی‌ها و آسیب‌پذیری‌های جدی نیز آن را در بر گرفته است. بنابراین، با استفاده از راهبردهای (WO) باید نهایت تلاش خود را برای جبران ضعف‌ها و ناتوانی‌های خود با استفاده از فرصت‌های محیطی به کار بندد.

ماتریس ۲: استراتژی‌های محافظه‌کارانه سیاست‌گذاری انرژی گاز در ایران

فرصت‌ها	ضعف‌ها	فقدان راهبرد در مصرف منابع گاز طبیعی و وابستگی حدود ۷۰ درصد از سبد انرژی کشور به گاز و نداشتن برنامه در رابطه با سهم گاز و سایر انرژی‌ها در سبد انرژی در بلندمدت و تنوع انرژی پایین در کشور	ضعف در شناخت و تحلیل بازار گاز و عدم دسترسی به بازارهای مالی دنیا و کمبود منابع مالی برای توسعه میادین و اجرای پروژه‌های صنعت گاز در کشور و عدم امنیت در بازار سرمایه برای جذب سرمایه‌گذار	نبود دانش مدیریت پروژه برای توسعه گاز و عدم تناسب حجم تولید و حجم ذخایر گاز و متوسط قیمت پایین گاز در کشور و اقتصاد پایین و ارزش‌گذاری غیر واقعی قیمت گاز	مصرف فزاینده و کسری تراز گاز در کشور و تولید کمتر از توان بالقوه و ناکافی بودن نظام ذخیره‌سازی گاز طبیعی در ایران	ظرفیت بسیار پایین ایران در تولید LNG و عدم دسترسی به فناوری‌های روز دنیا و عدم امکان انتقال و صادرات گاز به‌صورت LNG و ارتباط ضعیف با کشورهای صاحب فناوری	کاهش پایداری گاز در زمان فصول سرد سال بعلاوه بالا رفتن مصرف داخل و بروز ناترازی و بهره‌وری پایین در مصرف گاز و عدم توجه به بهینه‌سازی مصرف گاز در کشور	میدان‌های گازی توسعه‌نیافته و رتبه پایین در تولید گاز در ایران
فرصت ژئواکونومیکی مناسب ایران و همسایگی با کشورهای بزرگ مصرف‌کننده گاز مثل عراق، پاکستان و چین	همکاری با کشورهای بزرگ مصرف‌کننده گاز در زمینه توسعه منابع تجدیدپذیر	ایجاد فرصت برای شرکت‌های داخلی دانش‌بنیان و اجرای پروژه‌های مشترک با مصرف‌کنندگان بزرگ	استفاده از دانش و فناوری شرکت‌های کشورهای دوست و همگرا در توسعه میادین گازی و افزایش حجم تولید و مبادله گاز با آن کشورها	خرید تجهیزات فنی و سامانه LNG از کشورهای بزرگ مصرف‌کننده درازای نفت (تهاتر)	ایجاد تسهیلات حقوقی و قراردادی به‌منظور ورود شرکت‌های خارجی جهت توسعه میادین گازی و تولید و استخراج گاز			
امکان سوآپ و ترانزیت گاز طبیعی با وجود کشورهای همسایه متقاضی گاز و استفاده از ظرفیت دیپلماسی برای صادرات و ترانزیت گاز ایران	همکاری با کشورهای متقاضی سوآپ و ترانزیت از مسیر ایران، در زمینه توسعه منابع تجدیدپذیر	تلاش برای تقویت کریدورهای ترانزیت انرژی در داخل ایران	جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر بجای مصرف گاز در داخل و تقویت امکان صادرات گاز طبیعی به خارج	واردات گاز از کشورهای همسایه مانند ترکمنستان به‌منظور رفع ناترازی و نیاز داخل در فصول سرد و البته بهینه‌سازی مصرف گاز در داخل	افزایش تولید گاز به‌منظور افزایش قدرت دیپلماسی			

<p>استفاده از شرکت‌های فناوری و تخصصی حوزه گاز قطب‌های اقتصادی بریکس و شانگهای در توسعه میادین جدید گازی</p>	<p>استفاده از ظرفیت عضویت در بریکس و سازمان‌های بین‌المللی جهت توسعه فناوری‌های صنعت گاز و خرید یا تهاتر نفت یا گاز با کشتی‌های LNG</p>	<p>استفاده از دانش فنی و دیپلماسی علمی با کشورهای عضو بریکس، شانگهای و GECF به‌منظور توسعه میادین گازی و انتقال دانش و فناوری</p>	<p>استفاده از ظرفیت مالی و سرمایه‌گذاری کشورهای عضو بریکس و شانگهای و GECF به‌منظور سرمایه‌گذاری در اجرای پروژه‌های صنعت گاز ایران و انجام تهاتر یا تبادل پول متقابل</p>	<p>همکاری با کشورهای متقاضی عضو، در زمینه توسعه منابع تجدیدپذیر</p>	<p>عضویت ایران در قطب‌های جدید قدرت اقتصادی در جهان مثل بریکس (BRICS) و شانگهای و عضویت در GECF و نزدیکی به بازار مصرف گاز اروپا ضمن تلاش کشورها برای دور شدن از گاز روسیه</p>
	<p>تسلط سیاسی - نظامی بر تنگه استراتژیک هرمز و اعمال محدودیت بر تردد کشتی‌های ال‌ان‌جی کشورهای متخاصم و امتیازگیری برای صادرات گاز ایران</p>	<p>امکان جایگزینی معامله تهاتری گاز با فناوری‌های مورد نیاز کشور مانند LNG و ورود به بازارهای توسعه‌نیافته از طریق دریا</p>	<p>محدود کردن تردد کشتی‌های دولت‌های تحریم‌کننده نظام بانکی ایران از تنگه هرمز به‌منظور امتیازگیری به‌منظور رفع تحریم‌های مالی و بانکی جهت امکان فروش گاز به بازارهای جهانی</p>		<p>اشراف بر تنگه استراتژیک هرمز در زمان روند فزاینده تقاضای گاز در جهان و کمبود LNG در بازارهای توسعه‌نیافته و در حال توسعه</p>
<p>توسعه میادین گازی و استخراج و تولید و صادرات بیشتر گاز طبیعی به کشورهای منطقه با جذب مشارکت و سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی</p>	<p>سیاست‌گذاری تأمین انرژی پایدار داخلی با تمرکز بر گسترش و توسعه زیرساخت‌های تجدیدپذیر و جذب سرمایه‌های خارجی برای استخراج و تولید گاز و صادرات آن به کشورهای منطقه</p>	<p>اعمال محدودیت و جرائم نقدی سنگین و بازدارنده بر هدردهندگان انرژی در بخش دولتی، حاکمیتی و خصوصی تجاری و به‌ویژه در فصول گرم و سرد سال</p>	<p>ایجاد صندوق ذخیره ارزی ناشی از فروش نفت و گاز (انرژی) و عدم برداشت از این صندوق جز برای موارد توسعه زیرساخت‌های اساسی کشور</p>	<p>ایجاد فرصت برای شرکت‌های داخلی دانش‌بنیان و اجرای پروژه‌های مشترک با کشورهای منطقه به‌منظور تنوع‌بخشی به سبد انرژی کشور</p>	<p>امکان جذب منابع مالی مورد نیاز داخلی و خارجی در حوزه نفت و گاز و استفاده از سرمایه‌گذاری کشورهای خلیج فارس برای افزایش تولید و تلاش برای تقویت سیاست منطقه‌گرایی</p>

		صادرات نفت و گاز به اروپا در ازای خرید تجهیزات و فناوری LNG برای کشور		تقویت دیپلماسی خارجی انرژی گرا با کشورهای مختلف به ویژه در سطح منطقه به منظور غلبه بر تحریم‌ها و افزایش صادرات گاز	به کارگیری سیاست دلارزدایی و استفاده از پول‌های کشورهای دو طرف به جهت غلبه بر تحریم‌های مالی و امکان تجارت گاز طبیعی	جذب سرمایه‌گذاری خارجی کشورهای بزرگ مصرف‌کننده گاز در اروپا	مشکل سیاسی میان اروپا و روسیه و امکان حضور ایران در بازار اروپا و احتمال بهبود روابط با کشورهای غربی و حذف تحریم‌ها
توسعه سریع‌تر میادین گازی و تلاش برای تولید بیشتر گاز و جایگزینی سریع‌تر انرژی‌های تجدیدپذیر در داخل کشور	الزام دستگاه‌های دولتی و حاکمیتی با اولویت اصلی به استفاده از منابع انرژی‌های تجدیدپذیر مانند پنل‌های خورشیدی در تأمین برق و بخشی از گرمایش و سرمایش مورد نیاز		ارائه یارانه دولتی به مصرف‌کنندگان بخش خانگی به منظور جایگزینی انرژی‌های خورشیدی با انرژی گاز و پاداش مالی برای مصرف کمتر گاز به واحدهای کم‌مصرف	جمع‌آوری و بازیابی گازهای مشعل و صادرات آن	توسعه شرکت‌های ذخیره‌سازی گاز در نقاط مختلف کشور و حرکت سریع‌تر به سمت استفاده از انرژی‌های نو و تجدیدپذیر	کنترل تورم داخلی به منظور امکان استفاده از تنوع انرژی و سبدهای انرژی مختلف در داخل کشور	زمان‌بر بودن جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر و برخی مشکلات مرتبط با آن‌ها و تأکید بر مشکلات زیست محیطی پایین گاز نسبت به فرآورده‌های نفتی دیگر

۴-۴. استراتژی‌های رقابتی قوت-تهدید (ST) و تحلیل آن‌ها

در این حالت، سازمان هر چند از قوت‌ها و توانایی‌های قابل اتکایی برخوردار است، ولی در محیط تعاملی و زمینه‌های خود نیز با چالش‌ها و تهدیدهای متعدد و جدی روبه‌رو است. بنابراین، این دسته از راهبردها چگونگی بهره‌گیری از حداکثر توان موجود برای مقابله بهینه با فشارها، چالش‌ها و تهدیدهای محیطی را ترسیم می‌کند.

ماتریس ۳: استراتژی‌های رقابتی سیاست‌گذاری انرژی گاز در ایران

تهدیدها	قوت‌ها	دارنده دومین ذخایر گاز طبیعی در جهان و دارا بودن میادین دریایی و خشکی گازی با پتانسیل بالا و افزوده شدن به ظرفیت تولید گاز با آغاز برداشت از فاز ۱۱ پارس جنوبی	دارای بیشترین مرز خشکی با کشورهای مصرف‌کننده انرژی که فاقد قدرت سیاسی و نظامی برتر هستند	دسترسی به آب‌های آزاد و موقعیت ژئواستراتژیکی ایران در منطقه خاورمیانه و واقع شدن ایران در مرکز کانون انرژی جهان	مجهزترین شبکه گازرسانی گسترده خطوط لوله انتقال گاز در کشور و امکان ترانزیت و سوپ گاز به متقاضیان با استفاده از این شبکه	عمق پایین ذخایر دریایی گاز ایران و پراکندگی کم منابع گازی و اقتصادی بودن استخراج گاز	دانش و توان فنی و مهندسی نیروی انسانی جوان داخلی و توانایی احداث پالایشگاه‌های گازی	قرار گرفتن ایران در مرکز کریدور شمال به جنوب و شرق به غرب و نزدیک ترین مسیر ترانزیتی گاز به جنوب شرق آسیا و اروپا و دارا بودن مرزهای زمینی گسترده با کشورهای حوزه قفقاز
محدودیت شرکت‌های بین-المللی به دلیل تحریم‌ها علیه ایران و عدم دسترسی به فناوری‌های برتر به دلیل اعمال انواع تحریم‌های اولیه، ثانویه و بین‌المللی و عدم امکان صادرات گاز بر اساس شرایط جهانی	محدودیت شرکت‌های بین-المللی به دلیل تحریم‌ها علیه ایران و عدم دسترسی به فناوری‌های برتر به دلیل اعمال انواع تحریم‌های اولیه، ثانویه و بین‌المللی و عدم امکان صادرات گاز بر اساس شرایط جهانی	دیپلماسی انرژی فعال و جذب سرمایه‌گذاران خارجی با اعطای امتیاز ویژه (به طور مثال مشارکت در بهره‌برداری و صادرات گاز)	استفاده از میادلات تهازتی و واحد پولی منطقه‌ای در نقل و انتقال انرژی گاز	تبیین و ارائه‌ی امکان استفاده از شبکه عظیم خطوط لوله گازی توسعه یافته در اقصی نقاط ایران و امکان صادرات سریع گاز به همسایگان و دیگر کشورهای متقاضی گاز	رایزنی و دیپلماسی انرژی با شرکت‌های بین‌المللی نسبت به صرفه اقتصادی در سرمایه‌گذاری در صنعت گاز ایران	ارائه تسهیلات مالی و صنعتی به شرکت‌های دانش بنیان داخلی به منظور افزایش تولید و استخراج گاز و ساخت سامانه LNG	سیاست‌گذاری به منظور استفاده از موقعیت ژئوپلیتیکی بی‌نظیر ایران برای غلبه بر تحریم‌ها و تبدیل شدن به هاب انرژی منطقه	
وجود رژیم‌های سیاسی-حقوقی مختلف پیش روی انتقال گاز ایران تا اروپا و موانع موجود در انتقال گاز دریای خزر و عدم تعادل سیاست‌های ترکیه در خاورمیانه و دنیا	وجود رژیم‌های سیاسی-حقوقی مختلف پیش روی انتقال گاز ایران تا اروپا و موانع موجود در انتقال گاز دریای خزر و عدم تعادل سیاست‌های ترکیه در خاورمیانه و دنیا	دیپلماسی فعال انرژی و استفاده از مناسبات سیاسی و اقتصادی با همسایگان	استفاده از موقعیت اتصال کشور به دریاهای آزاد به منظور انتقال انرژی با استفاده از LNG کشورهای متقاضی	تبیین و ارائه‌ی امکان استفاده از شبکه عظیم خطوط لوله گازی توسعه یافته در اقصی نقاط ایران و امکان صادرات سریع گاز به همسایگان و دیگر کشورهای متقاضی گاز	رایزنی و دیپلماسی انرژی با شرکت‌های بین‌المللی نسبت به صرفه اقتصادی در سرمایه‌گذاری در صنعت گاز ایران	ارائه تسهیلات مالی و صنعتی به شرکت‌های دانش بنیان داخلی به منظور افزایش تولید و استخراج گاز و ساخت سامانه LNG	سیاست‌گذاری به منظور استفاده از موقعیت ژئوپلیتیکی بی‌نظیر ایران برای غلبه بر تحریم‌ها و تبدیل شدن به هاب انرژی منطقه	
افزایش تولید گاز توسط کشورهای رقیب ایران بویژه قطر و ورود به بازارهای	افزایش تولید گاز از ذخایر بالقوه و میادین فعال در ایران و ورود جدی تر با	اعطای تخفیف و امتیاز ویژه برای صادرات گاز ایران از طریق خط لوله	استفاده از ظرفیت وزارت امور خارجه به جهت استفاده از بحران سیاسی	استفاده از ظرفیت وزارت امور خارجه به جهت استفاده از بحران سیاسی	استفاده از دانش نیروی متخصص جوان داخلی به	استفاده از دانش نیروی متخصص جوان داخلی به	خرید گازهای فراوان کشورهای منطقه و ترانزیت و فروش آن از	

انرژی جهان و تلاش ترکیه در انتقال انرژی گاز و تبدیل شدن به هاب گازی منطقه	پشتوانه‌ی گازی بالا به بازارهای جهانی	به کشورهای همسایه و اجرای پروژه‌های اقتصادی مشترک	اروپا و روسیه با استفاده از ابزار دیپلماسی انرژی برای صادرات گاز به کشورهای متقاضی		منظور ساخت پالایشگاه و افزایش چند برابری میزان استخراج و تولید گاز	طریق سیستم انتقال گسترده داخلی به مرزهای زمینی و دریایی به متقاضیان گاز
تهدید منافع ایران در صورت سرمایه‌گذاری شرکت‌های بزرگ نفت و گاز در توسعه مخازن و میادین مشترک کشورهای همسایه با ایران مانند قطر و توسعه پایانه‌های صادراتی LNG و عدم رغبت کشورهای متقاضی گاز به واردات گاز از طریق خط لوله	دفع تهدیدات بیرونی بر اساس سرمایه‌گذاری شرکت‌های بزرگ داخلی حوزه انرژی در مینای افزایش تولید گاز و توسعه پایانه‌های LNG در سواحل خلیج فارس و سواحل مکران در دریای عمان	گسترش تجارت گاز طبیعی با کشورهای همسایه مانند عراق، ترکیه، افغانستان، پاکستان و همین طور با هند و چین و اجرای پروژه‌های مشترک گازی مشترک با آن‌ها	ورود شرکت‌های ایرانی توانمند در سرمایه‌گذاری حوزه گاز در میادین مشترک با همسایگان		استفاده از ظرفیت متخصصین و شرکت‌های دانش بنیان در اکتشاف مخازن گازی جدید با اعلام و اعمال سیاست‌های تشویقی و اهدای پاداش نقدی به آنان	در دستور کار قراردادن سیاست منطقه‌گرایی و تقویت ارتباط با همسایگان به منظور تسهیل صادرات انرژی گاز و غلبه بر تهدیدات بیرونی
عدم توسعه متوازن در میدان‌های گازی ایران مانند تجمع تمام سرمایه‌گذاری روی پارس جنوبی و بروز مشکل در این پالایشگاه‌ها به عنوان بحران و تهدیدی برای کشور		انجام پروژه‌های اقتصادی مشترک (مانند انتقال آب از کشورهای همسایه و تحویل گاز به آنان) به منظور کاهش تهدیدهای بیرونی	افزایش صادرات گاز به کشورهای متقاضی برای همسایه با هدف ارزآوری و وابسته‌سازی سیاسی و امنیتی آن کشورها به ایران و کمینه‌کردن تهدیدها		توزیع نیروگاه‌های تولید گاز در نقاط مختلف با نگاه پدافند غیر عامل و استفاده از دانش انرژی‌های تجدید پذیر	
مشکلات مرتبط به تامین امنیت انتقال انرژی ناشی از بحران‌های سیاسی، نظامی و امنیتی در منطقه		تقویت ارتباط با همسایگان و گسترش همکاری‌های فرهنگی، سیاسی و برگزاری رزمایش‌های نظامی مشترک به منظور تقویت	استفاده از ظرفیت‌های کم نظیر نظامی کشور مانند ناوهای نظامی به منظور پشتیبانی جهت تامین امنیت انتقال انرژی گاز ایران از طریق LNG			در دست گرفتن و احاطه و تسلط همه جانبه بر امنیت خلیج فارس و تنگه هرمز به عنوان مرکز ثقل تولید و انتقال انرژی جهان و در مقابل

امتیاز‌گیری از کشورهای تحریم‌کننده			گسترده گازرسانی		امنیت منطقه‌ای		
تصاحب بازار کشورهای همسایه و وابسته‌سازی آنان به گاز ایران و توسعه‌ی زیرساخت‌های لازم جهت استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر در داخل کشور	استفاده از ظرفیت پژوهشگران دانشگاهی و صنعتی با اعطای گرنت ویژه به آنان به منظور ساخت و ارائه سیستم‌های تولید انرژی‌های تجدیدپذیر			سرعت عمل دادن به توسعه زیرساخت‌های انرژی‌های تجدیدپذیر در داخل و ذخیره سازی گاز طبیعی		جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر مانند انرژی بادی، خورشیدی و هسته‌ای با انرژی‌های فسیلی در جهت تامین انرژی مورد نیاز داخل کشور	تلاش برای جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر با سوخت‌های فسیلی در جهان و از طرفی تغییرات پارادایمی در سیاست‌گذاری انرژی جهان تحت فشار اهداف آب و هوایی

۴-۵. استراتژی‌های تدافعی ضعف-تهدید (WT) و تحلیل آن‌ها

این حالت، بدترین، دشوارترین و مخاطره‌آمیزترین شرایط را برای فعالیت سازمان ترسیم می‌کند. زیرا، علی‌رغم آنکه با ضعف‌ها و ناتوانی‌های متعدد و قابل توجهی مواجه است، در محیط‌های تعاملی یا زمینه‌ای خود نیز با فشارها، چالش‌ها و تهدیدهای گوناگونی باید مقابله نماید. از این رو، با استفاده از راهبردهای (WT) سعی می‌کند نقاط ضعف خود را به‌نوعی پوشش دهد یا آسیب‌پذیری‌های خود را از ناحیه تهدیدهای محیطی کمینه نموده، به حداقل ممکن برساند و یا در صورت امکان، خود را از گزند این آسیب‌ها و تهدیدها مصون و به دور نگه دارد.

ماتریس ۴: استراتژی‌های تدافعی سیاست‌گذاری انرژی گاز در ایران

تهدیدها	نقاط ضعف	ضعف در شناخت و تحلیل بازار گاز و عدم دسترسی به بازارهای مالی دنیا و کمبود منابع مالی برای توسعه میادین و اجرای پروژه‌های صنعت گاز در کشور و عدم امنیت در بازار سرمایه برای جذب سرمایه‌گذار	نبود دانش مدیریت پروژه برای توسعه گاز و عدم تناسب حجم تولید و حجم ذخایر گاز و متوسط قیمت پایین گاز در کشور و اقتصاد پایین و ارزش‌گذاری غیر واقعی قیمت گاز	مصرف فزاینده و کسری تراز گاز در کشور و تولید کمتر از توان بالقوه و ناکافی بودن نظام ذخیره‌سازی گاز طبیعی در ایران	ظرفیت بسیار پایین ایران در تولید LNG و عدم دسترسی به فناوری‌های روز دنیا و عدم امکان انتقال و صادرات گاز به‌صورت LNG و ارتباط ضعیف با کشورهای صاحب فناوری	کاهش پایداری گاز در زمان فصول سرد سال بعثت بالا رفتن مصرف داخل و بروز ناترازی و بهره‌وری پایین در مصرف گاز و عدم توجه به بهینه‌سازی مصرف گاز در کشور	میدانین گازی توسعه‌نیافته و رتبه پایین در تولید نفت و گاز در ایران
محدودیت شرکت‌های بین‌المللی به دلیل تحریم‌ها علیه ایران و عدم دسترسی به فناوری‌های برتر به دلیل اعمال انواع تحریم‌های اولیه، ثانویه و بین‌المللی و عدم امکان صادرات گاز بر اساس شرایط جهانی	جلوگیری از هدر رفت منابع انرژی و عدم تولید صیانتی و تلاش برای رفع ناترازی گاز طبیعی	توسعه میادین و برداشت بیشتر منابع از میادین مشترک	برگزاری همایش‌های علمی بین‌المللی در حوزه صنایع انرژی و نفت و گاز در ایران و دعوت از صاحب‌نظران بین‌المللی به‌منظور اشتراک‌گذاری دانش‌های فنی و مدیریتی و تعریف پروژه‌های مشترک با آنان	اعمال سیاست‌های قیمتی به شکل پلکانی برای مصرف‌کنندگان (به‌نوعی که هر چه مصرف گاز بیشتر باشد، قیمت به شکل تصاعدی افزایش یابد و هر چه میزان مصرف گاز کمتر باشد، سیاست‌های تشویقی در جهت کم کردن قیمت و هزینه اعمال گردد)		فرهنگ‌سازی مصرف بهینه گاز و برق از طریق رسانه جهت امکان ذخیره‌سازی گاز برای فصول سرد سال	اعلام و اعمال سیاست‌های تشویقی مانند مشارکت در سود برای شرکت‌های بین‌المللی سرمایه‌گذار در توسعه میادین گازی اعمال بند جرائم بازدارنده در توافقات بین‌المللی در صورت عدم پایبندی طرف مقابل به تعهدات
وجود رژیم‌های سیاسی و حقوقی مختلف پیش روی انتقال گاز ایران تا اروپا و موانع موجود در انتقال گاز		امکان استفاده از ظرفیت سیاسی-حقوقی کشور ارمنستان (به دلیل روابط دوستانه) به‌منظور انتقال		ایجاد رایزنی انرژی در سفارت‌خانه‌های کشور به‌منظور مذاکره با خریداران گاز و همچنین			توسعه میادین گازی موجود در دریای خزر و انتقال گاز به ترکیه به‌منظور وابسته‌سازی

دریای خزر و عدم تعادل سیاست‌های ترکیه در خاورمیانه و دنیا	گاز در صورت بهبود شرایط سیاسی و تعامل و تقاضای اروپا از گاز ایران	سیاست‌گذاری جهت افزایش تأمین امنیت انتقال انرژی و رفع تحریم‌های آمریکا	انرژی گازی ترکیه به ایران و کنترل سیاست‌های انرژی و اقتصادی و سیاسی آن در منطقه			
افزایش تولید گاز توسط کشورهای رقیب ایران به‌ویژه قطر و ورود به بازارهای انرژی جهان و تلاش ترکیه در انتقال انرژی گاز و تبدیل شدن به هاب گازی منطقه	تنوع بخشی به سبد انرژی مورد نیاز کشور بر اساس تقویت و به‌کارگیری انرژی‌های نو مانند انرژی هسته‌ای به‌منظور ذخیره‌سازی و صادرات گاز و انتفاع اقتصادی و سیاسی از آن	اطمینان به نخبگان صنعت گاز در زمینه ساخت تجهیزات گازی و توسعه میادین و ساخت سیستم‌های ذخیره‌سازی با هدف تبدیل کردن ایران به هاب گازی منطقه	جایگزین‌سازی انرژی‌های تجدیدپذیر با انرژی گاز در بخش صنعت و خانگی و اعمال سیاست‌های حمایتی در این خصوص و صادرات گاز به کشورهای متقاضی به جهت وابسته‌سازی	اولویت‌بندی به اهداف صنعت گاز و توجه به صادرات و سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در خصوص بهینه‌سازی مصرف داخلی و رقابت برای صادرات با کشورهای رقیب در منطقه و تصاحب بازار انرژی گاز		
تهدید منافع ایران در صورت سرمایه‌گذاری شرکت‌های بزرگ نفت و گاز در توسعه میادین مشترک کشورهای همسایه با ایران مانند قطر و توسعه پایانه‌های صادراتی LNG و عدم رغبت کشورهای متقاضی گاز به واردات گاز از طریق خط لوله	تهاتر گاز با کشورهای صاحب فناوری LNG بدین شکل که در ازای دریافت گاز معادل قیمت کشتی LNG توسط کشور متقاضی گاز و دارای فناوری LNG، آن کشتی و فناوری به مالکیت ایران درآمده شود.	جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی با اهدای تسهیلات و انگیزش‌های رقابتی به‌منظور ساخت یا ارائه فناوری LNG و صادرات گاز	توسعه و تولید میازن و سیستم‌های ذخیره‌سازی گاز در نقاط مختلف کشور با رویکرد پدافند غیرعامل	تقویت حضور شرکت‌های توانمند داخلی جهت سرمایه‌گذاری در صنعت انرژی کشور و توسعه میادین گازی		
عدم توسعه متوازن در میدان‌های گازی ایران مانند تجمع تمام سرمایه‌گذاری			سیاست‌گذاری نهادی فرا بخشی در جهت هماهنگی، تنظیم‌گری،	سرمایه‌گذاری در توسعه میادین مختلف گازی مانند تمرکز بر انرژی		

<p>حوزه دریای خزر به منظور به حداقل رساندن تهدیدهای بیرونی</p>			<p>بهبودسازی و افزایش بهره‌وری انرژی در کشور مانند ایجاد سازمان انرژی کشور زیر نظر شورای عالی انرژی کشور</p>				<p>روی پارس جنوبی و بروز مشکل در این پالایشگاه‌ها به عنوان بحران و تهدیدی برای کشور</p>
		<p>متمرکز کردن صادرات انرژی گاز کشور از طریق LNG به دلیل انعطاف پذیری در تغییر مسیر انتقال آن در صورت بحران سیاسی یا نظامی در منطقه</p>		<p>تولید و ساخت سامانه‌های پدافندی و لجستیکی نظامی به منظور تأمین امنیت انتقال انرژی</p>			<p>مشکلات مرتبط به تأمین امنیت انتقال انرژی ناشی از بحران‌های سیاسی، نظامی و امنیتی در منطقه</p>
<p>حمایت شرکت‌های دولتی از شرکت‌های خصوصی به منظور ورود به توسعه میدان‌های گازی و تولید افزایش گاز و همین‌طور حمایت از شرکت‌های خصوصی جهت طراحی و توسعه زیرساخت انرژی‌های تجدیدپذیر</p>	<p>استفاده از انرژی هسته‌ای در تولید برق و استفاده از انرژی خورشیدی در تولید گرمایش</p>		<p>سیاست‌گذاری انرژی کشور با جهت‌گیری به سمت جایگزینی منابع تجدیدپذیر انرژی بجای منابع فسیلی به‌ویژه گاز طبیعی</p>			<p>تنوع بخشی به سبد انرژی کشور (استفاده از انرژی‌های نو مانند انرژی‌های خورشیدی، هسته‌ای و ...) به منظور تأمین انرژی مورد نیاز واحدهای مسکونی و تجاری و صنعتی</p>	<p>تلاش برای جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر با سوخت‌های فسیلی در جهان و از طرفی تغییرات پارادایمی در سیاست‌گذاری انرژی جهان تحت فشار اهداف آب‌وهوایی</p>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

هدف اصلی این پژوهش تحلیل «آینده سیاست‌گذاری انرژی گاز ایران در دوران پساجنگ اوکراین» است. سؤال اصلی این پژوهش نیز بدین صورت بود که «آینده سیاست‌گذاری انرژی گاز ایران در دوران پساجنگ اوکراین چگونه است؟»

برای رسیدن و دستیابی به اهداف فوق، از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شد. ابتدا مطالعات و بررسی پیشینه پژوهش‌های مرتبط با موضوع صورت گرفت و نواقص پژوهش‌های صورت گرفته قبلی احصا شد. سپس به‌منظور جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز پژوهش، پرسش‌نامه حاوی سؤالات فرعی پژوهش از طرق مختلف (حضور و ایمیل) برای کارشناسان مربوطه ارسال گردید. پس از دریافت پرسش‌نامه‌ها، داده‌ها و کدهای مورد اشاره استخراج گردید و کدگذاری در جداول نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها به‌طور جداگانه با ذکر منبع درج گردید. براساس کدهای دریافت شده، ایران به‌عنوان دارنده دومین ذخایر گازی جهان، دانش فنی و نیروی انسانی خیره در صنعت نفت و گاز و دسترسی به آب‌های آزاد جزو نقاط قوت پر تکرار؛ مصرف بسیار زیاد گاز در داخل کشور، ناترازی گاز، عدم بهینه‌سازی مصرف انرژی و محدود بودن سبد انرژی کشور به گاز جزو کدهای پر تکرار در بخش نقاط ضعف؛ عضویت ایران در قطب‌های اقتصادی جهان، نیاز کشورهای همسایه به گاز و موقعیت ژئوپلیتیک کشور و جنگ روسیه و اوکراین به‌عنوان کدهای پر تکرار در قسمت فرصت‌ها و تحریم‌های آمریکا علیه ایران، افزایش تولید گاز توسط کشورهای رقیب ایران به‌ویژه قطر و ورود به بازارهای انرژی جهان و روی آوردن برخی از کشورهای جهان به استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر به‌عنوان کدهای پر تکرار در بحث تهدیدها بوده است.

پس از دریافت کدها، برای یافتن پاسخ سؤال اصلی پژوهش، مصاحبه‌هایی با کارشناسان صنعت گاز، حکمرانان و سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران کشور، اساتید دانشگاهی در رشته‌های علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، اقتصاد انرژی، حقوق انرژی، مهندسی نفت و گاز و پژوهشگران اندیشکده‌های حوزه انرژی انجام شد.

سپس با استفاده از ماتریس سوات، استراتژی‌های مناسب برای انرژی گاز ایران با استفاده از تقاطع‌گیری کدها در ماتریس‌های جداگانه شامل ماتریس قوت-فرصت (تهاجمی/SO)، ماتریس ضعف-فرصت (محافظه‌کارانه/WO)، ماتریس قوت-تهدید (رقابتی/ST) و ماتریس ضعف-تهدید (تدافعی/WT) استخراج گردید. لازم به ذکر است

که در این پژوهش ماتریس سوات، شامل نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای انرژی گاز ایران است.

با توجه به اینکه مصرف گاز ایران در بخش خانگی و صنایع خرد در فصول سرد سال حدود ۷۰ درصد است و در فصول گرم نیز، مصرف نیروگاه‌های تولید برق به دلیل تأمین انرژی برق مورد نیاز مصارف خانگی، صنایع خرد و نهادها و سازمان‌ها به اوج خود می‌رسد، کشور ایران در حوزه گاز دچار ناترازی است و این ناترازی جز با اصلاح الگوی مصرف انرژی و الزام رعایت سیاست‌های بهینه‌سازی و اصلاح شیوه ساختمان‌سازی و استفاده از عایق‌های گرمایی توسط نهادهای سیاست‌گذار و تصمیم‌گیر در وزارت شهرسازی، شهرداری‌ها همین‌طور تنظیم‌گری در بخش گاز و استفاده و الزام جایگزینی انرژی‌های نو و تجدیدپذیر به‌جای استفاده از انرژی گاز میسر نخواهد شد.

بر اساس تحلیل محتوای داده‌ها و مصاحبه‌هایی که برای انجام این تحقیق صورت گرفت، وضعیت گاز ایران محافظه‌کارانه (WO) ارزیابی می‌گردد؛ به این معنا که نه در حالت تدافعی است و نه اینکه شرایط رقابتی و تهاجمی را در حال حاضر داریم. در نتیجه پیشنهاد می‌شود تا با افزایش نقاط قوت مانند توسعه میادین گازی، بهره‌برداری از میادین توسعه‌نیافته و همین‌طور کاهش و کمینه کردن نقاط ضعف از طریق بهینه‌سازی مصرف انرژی به‌منظور کاهش هدررفت منابع انرژی گاز، تنوع دادن به سبد انرژی کشور و استفاده از فرصت‌های بین‌المللی مانند بحران انرژی به وجود آمده ناشی از جنگ اوکراین و نیاز کشورهای همسایه به گاز و همین‌طور تقویت سیاست خارجی و دیپلماسی فعال انرژی مانند تعیین و انتصاب رایزن انرژی در سفارتخانه‌های ایران در کشورهای نیازمند انرژی گاز و همچنین دفع و کم اثر کردن تهدیدات خارجی مانند تنوع بخشی به مدل توزیع و انتقال انرژی مثل استفاده هم‌زمان از خطوط لوله و سامانه ال.ان.جی، تقویت ابعاد دفاعی و پشتیبانی‌های نظامی و به‌کارگیری دانش پدافند غیرعامل به‌منظور تأمین امنیت انرژی، وضعیت موجود به حالت رقابتی و سپس با جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر مانند انرژی هسته‌ای، انرژی خورشیدی، انرژی هیدروژنی و سایر انرژی‌های نو به سبد انرژی کشور، بخشی از انرژی گاز ایران جهت صادرات به کشورهای متقاضی گاز به‌منظور خلق ثروت و ایجاد وابستگی سیاسی-انرژی، آزاد گردد و وضعیت صادرات انرژی گاز را در بازارهای جهانی به حالت تهاجمی ارتقا داد که در نتیجه این اقدام می‌توان امنیت منطقه‌ای و جهانی کشور را ارتقا بخشید، در مناسبات سیاسی و بین‌المللی بهره‌برداری سیاسی داشت، اقتصاد و

ثروت کشور را افزایش داد و به گسترش زیرساخت‌های لازم به‌منظور توسعه کشور پرداخت و از پنجره فرصت‌هایی که برای انرژی و صنعت گاز کشور به وجود می‌آید، بیشترین بهره‌برداری و استفاده را کرد و سپس تبدیل ایران به هاب گازی منطقه را در دستور کار سیاست انرژی کشور قرار داد.

در این پژوهش، هدف کشف استراتژی‌ها برای آینده سیاست‌گذاری انرژی گاز ایران در دوران پسا جنگ اوکراین بوده است. بنابراین پژوهش حاضر، به طور مستقیم پیشنهادها کامل و جامعش را در فصل چهارم و در بخش یافته‌های پژوهش در قالب ماتریس‌های استراتژی آورده است.

پیشنهادها

پیشنهادهای سیاستی این پژوهش با توجه به ماتریس‌های استراتژی به صورت جداگانه به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

❖ استراتژی‌های تهاجمی

- تقویت سوپ گاز در ایران و افزایش انتقال گاز از طریق دیپلماسی انرژی به کشورهای منطقه و بازارهای جهانی با توجه به موقعیت ژئواستراتژیکی عالی کشور و تبدیل ایران به هاب گازی منطقه
- انتصاب افراد متخصص و خبره به‌عنوان رایزن انرژی در سفارت‌خانه‌ها و سازمان‌های بین‌المللی توسط وزارت نفت و حمایت و پشتیبانی وزارت امور خارجه
- تقویت سیاست همسایه‌گرایی در قالب نظریه سیاست خارجی انرژی‌گرا و انتقال انرژی گاز به همسایگان متقاضی گاز
- دعوت از بخش انرژی کشورهای عضو بریکس به‌منظور سرمایه‌گذاری در بخش انرژی گاز ایران
- رایزنی به‌منظور فروش گاز طبیعی به کشورهای عضو بریکس، شانگهای و مجمع GECF

❖ استراتژی‌های محافظه‌کارانه

- خرید تجهیزات فنی و سامانه LNG از کشورهای بزرگ مصرف‌کننده در ازای نفت (تهاوتر)
- واردات گاز از کشورهای همسایه مانند ترکمنستان به‌منظور رفع ناترازی و نیاز داخل در فصول سرد و البته بهینه‌سازی مصرف گاز در داخل

- جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر بجای مصرف گاز و کمینه‌کردن مصرف گاز در داخل به‌منظور آزادسازی بخشی از انرژی گاز جهت تقویت امکان صادرات گاز طبیعی به خارج
- استفاده از ظرفیت عضویت در بریکس و سازمان‌های بین‌المللی جهت توسعه فناوری‌های صنعت گاز و خرید یا تهاتر نفت یا گاز با کشتی‌های LNG
- توسعه شرکت‌های ذخیره‌سازی گاز در نقاط مختلف کشور و حرکت به سمت استفاده از انرژی‌های نو و تجدیدپذیر
- ❖ استراتژی‌های رقابتی
- رایزنی و دیپلماسی انرژی با شرکت‌های بین‌المللی نسبت به صرفه اقتصادی در سرمایه‌گذاری در صنعت گاز ایران
- ارائه تسهیلات مالی و صنعتی به شرکت‌های دانش‌بنیان داخلی به‌منظور افزایش تولید و استخراج گاز و ساخت سامانه LNG
- اعطای تخفیف و امتیاز ویژه برای صادرات گاز ایران از طریق خط لوله به کشورهای همسایه و اجرای پروژه‌های اقتصادی مشترک
- بیان ارزان‌تر بودن استخراج و تولید گاز از میدین ایران به دلیل صرفه اقتصادی با توجه به عمق پایین ذخایر گازی و جذب سرمایه‌گذارهای جهانی در مذاکرات سیاسی خارجی
- تصاحب بازار کشورهای همسایه و وابسته‌سازی آنان به گاز ایران و توسعه زیرساخت‌های لازم جهت استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر در داخل کشور
- ❖ استراتژی‌های تدافعی
- اعمال سیاست‌های قیمتی به شکل پلکانی برای مصرف‌کنندگان (به‌نوعی که هر چه مصرف گاز بیشتر باشد، قیمت به شکل تصاعدی افزایش یابد و هر چه میزان مصرف گاز کمتر باشد، سیاست‌های تشویقی در جهت کم کردن قیمت و هزینه اعمال گردد)
- فرهنگ‌سازی مصرف بهینه گاز و برق از طریق رسانه جهت امکان ذخیره‌سازی گاز برای فصول سرد سال
- سیاست‌گذاری نهادی فرابخشی در جهت هماهنگی، تنظیم‌گری، بهینه‌سازی و افزایش بهره‌وری انرژی در کشور مانند ایجاد مرکز ملی انرژی کشور زیر نظر شورای عالی انرژی کشور

- اعطای وام بانکی تشویقی قرض‌الحسنه به‌منظور جایگزینی سامانه‌های انرژی گازی با انرژی‌های تجدیدپذیر بخش خانگی و صنایع خرد و کوچک
- استفاده از انرژی هسته‌ای و خورشیدی در تولید برق و گرمایش
- تنوع بخشی به سبد انرژی کشور (استفاده از انرژی‌های نو مانند انرژی‌های خورشیدی، هسته‌ای و ...) به‌منظور تأمین انرژی مورد نیاز واحدهای مسکونی و تجاری و صنعتی
- الزام تجهیز مدارس و دانشگاه‌ها و مراکز فرهنگی و مذهبی مانند مساجد و حسینیه‌ها و فرهنگسراها به سامانه‌های انرژی خورشیدی با بودجه نهادهای دولتی و عمومی و خصوصی به‌منظور ذخیره‌سازی گاز.

تقدیر و تشکر

در پایان از وزارت نفت، موسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، شرکت ملی گاز ایران، شرکت مهندسی و توسعه گاز ایران، پژوهشکده مطالعات فناوری ریاست جمهوری، اندیشکده حکمرانی انرژی و منابع ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، سازمان برنامه‌وبودجه کشور، کمیته انرژی دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام، موسسه مطالعات انرژی سبحان، اساتید دانشگاه‌های شهید باهنر، تهران، امیرکبیر، دانشکده صنعت نفت، صنعتی شریف و همچنین جناب آقای دکتر علی اکبر صالحی (وزیر پیشین امور خارجه)، جناب آقای منوچهر متکی (وزیر پیشین امور خارجه) و سایر عزیزانی که نویسندگان را در انجام این پژوهش یاری نمودند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی: این مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان: تمام نویسندگان در آماده‌سازی این مقاله مشارکت کرده‌اند.

تعارض منافع: بنا به اظهار نویسندگان، در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

تعهد کپی‌رایت: طبق تعهد نویسندگان، حق کپی‌رایت (CC) رعایت شده است.

References

- Omidi A, (2012), Prospects of economic relations between the Islamic Republic of Iran and Armenia and its capability in gas transit, *Central Asia and Caucasus Studies*, Volume 19, Number 83, 29-50 [In Persian]
- The specialized monthly magazine of energy technologies of the Institute of International Energy Studies, number 25- December 2022 [In Persian]
- Karimi M.S, Hafizi R and Sohankar A.H. (2021) Redefinition of Iran's energy diplomacy policy in natural gas in the horizon of 1420, necessity or choice? *Strategic Studies of Public Policy*, 11(41), 116-135 [In Persian]
- Nonejad M, and Karimi M. (2017) confrontation between Russia and America in Ukraine and its impact on Iran's national interests. *International Relations Studies Quarterly*, 11(41), 145-175 [In Persian]
- Raie H, Nazari J, Sarzahi, M, and Maleki A. (2022) The blessing or curse of natural gas in Iran: a prospective study of natural gas exports until 2050. *Public Policy Quarterly*, 8(1), 139-154 [In Persian]
- Sabaghian A, Rasouli R. (2021) Analyzing the stability of energy relations between Russia and the European Union after the Ukraine crisis from the point of view of interdependence theory. *Central Eurasian Studies*, 14(1), 177-201 [In Persian]
- Dehshiri, M, Ghafouri, M. (2014) The strategic requirements of the Islamic Republic of Iran in relation to America's new Middle East policies. *Strategic and Macro Policies*, 3 (No. 12), 175-193 [In Persian]
- Rezaei T, Taklif A, and Ghasemi A. (2017). Feasibility of forming gas hub in Iran using SWOT approach. *Iranian Energy Economy Research Journal*, 8(29), 69-102. [In Persian]
- Maleki A. (2013) *Energy policy*. Second edition. Tehran: Nei Publications. [In Persian]
- Taheri A, Seifi A. (2013) Energy security and the theory of regional security complex. *Specialized Scientific Quarterly of Islamic World Policy Studies*, 1(1), 129-151. [In Persian]
- Kamali Y. (2022) *Basics of research method with a view to public policy*. Kerman: Publications of Shahid Bahonar University of Kerman(SBUK). [In Persian]
- Etesami, S. (2017) *Iran's position in the energy security of the European Union*. Tehran: Aftab Giti Publications [In Persian]
- Oil and Energy Information Network (Shana), (2023) The country's gas network is longer than America, Russia and China / Iran's gas is the cheapest energy in the world. (Online source) accessible on (8 September 2023) at: <https://www.shana.ir/news/499813> [In Persian]
- Tofigh, A, Moazzami M, and Abedian M. (2014) Policy making strategies in the field of energy export security in Iran. *Public Policy Quarterly*, 1(4), 61-80 [In Persian]
- Razavi S.R, Qasimnejad M. (2014) *An introduction to the strategic issues of oil and gas; The first set: selected strategic issues in energy policy*. Tehran: Imam Sadegh University Press [In Persian]

- Seif H, Akbarab Parast M.R and Behnoud M. (2019) The effect of promoting fossil energy policies in increasing the security of the Islamic Republic of Iran. *Political Strategy Quarterly*, 4(13), 117-131 [In Persian]
- Sadeghi A, Dehghani Firouzabadi S.J, and Ajili H. (2017). The requirements of Iran's energy diplomacy in the international political economy system. *International Relations Studies Quarterly*, 11(43), 73-105. [In Persian]
- Energy economy (2008). Iran's strengths and weaknesses in potential natural gas trade. (Online resource) available at <http://ensani.ir/fa/article/74188> [In Persian]
- Ramezanzadeh, Abdullah and Hosseini, Seyyed Hamid (2009). Gazprom's place in Russia's energy strategy. *Central Eurasian Studies*. 3(6).[In Persian]
- Khanehabad, Ehsan (2021). *Energy battle*. Mashhad: Navid Fatah Publications.[In Persian]
- Ghazizadeh, Shahram and Talebifar, Abbas (2009) *Strategic relations between Iran and China*. Tehran: Strategic Studies Research Institute Publications.[In Persian]
- Questionnaire 1, 2023. Completed by Associate Professor of Energy Economics, Shahid Bahonar University of Kerman.[In Persian]
- Questionnaire 2, 2023. Completed by Energy Researcher. Institute of International Energy Studies of the Ministry of Oil [In Persian]
- Questionnaire 3, 2023. Completed by a faculty member of the Institute of International Energy Studies of the Ministry of Oil [In Persian]
- Questionnaire 4, 2023. Completed by the Associate Professor of Gas Engineering at University of Petroleum Industry [In Persian]
- Questionnaire 5, 2023. Completed by the researcher of Sobhan Energy Studies Institute [In Persian]
- Questionnaire 6, 2023. Completed by the researcher of Sobhan Energy Studies Institute [In Persian]
- Questionnaire 7, 1402. Completed by Associate Professor of Energy Law, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran [In Persian]
- Questionnaire 8, 2023. Completed by Associate Professor of International Relations, Faculty of Law and Political Sciences. University of Tehran [In Persian]
- Questionnaire 9, 2023. Completed by the assistant professor of the Faculty of Oil and Gas Engineering. Amirkabir University of Technology [In Persian]
- Questionnaire 10, 2023. Completed by the assistant professor of Tehran Petroleum Faculty. University of Petroleum Industry [In Persian]
- Iran's Natural Gas: Consumption from 1965 to 2022 in the chart, online source, retrieved from: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/iran/natural-gas-consumption>
- Yasin Kerem Gümüþ, 2015. "How Secure is the European Union Energy Policy after the Ukraine Crisis?" *International Journal of Energy Economics and Policy*, Eco journals, vol. 5(4), pages 1016-1021

- Péter BERTALAN, András NAGY, (2014). THE RUSSIAN-UKRAINIAN CRISIS AND BEHIND, ENERGY POLICY IN THE MIRROR OF EURASIAN GEOPOLITICS, THE CENTRAL EUROPEAN JOURNAL OF REGIONAL DEVELOPMENT AND TOURIS, Vol.6 Issue 3, 2014, Pages 7-21
- Andrei B, (2003) New dimensions of energy security of the enlarging EU and their impact on relations with Russia, European Integration, 25:4, 351- 369
- Lu, S. M., Huang, M. Y., Su, P. T., Tseng, K. T., and Chen, F. (2013). "Development strategy of green energy industry for Taipei - A modern medium-sized city" Energy Policy, 62: 484-492
- IEA (2022), World Energy Outlook 2022, IEA, Paris <https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2022>, Licence: CC BY 4.0 (Online report); CC BY NC SA 4.0 (Annex A)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی